

FINANSIERING – INTE BARA EN FRÅGA OM PENGAR

VÄGAR TILL ATT VÄXLA UPP SOCIAL INNOVATION

Ruth Brännvall / Mötesplats Social Innovation 2026

BiRDS Boosting Initiatives & Resources to Develop Social innovation
Mötesplats Social Innovation
Malmö Universitet
Social Innovation Initiative
Medfinansieras av Europeiska unionen

Om författaren

Ruth Brännvall är oberoende forskare, disputerad inom Ekonomi & Management på Kungliga Tekniska Högskolan. Hon har publicerat artiklar och böcker på teman om finansiering och utveckling av social innovation i Sverige och internationellt.

Ruth har lång praktisk erfarenhet inom området som grundare till flera organisationer som arbetar med samhällsentreprenörskap och investeringar, som Impact Invest och Impact Advisory.

Info

Utgivningsår: 2026
Utgivare: Mötesplats Social Innovation (MSI)
Författare: Ruth Brännvall
Formgivare: Kajsa Kidman
Finansiär: Europeiska socialfonden

Om Mötesplats Social Innovation

Mötesplats Social Innovation är en nationell kunskaps- och samverkansplattform vid Malmö universitet (koordinator), Högskolan i Borås, Luleå tekniska universitet, Umeå universitet och Örebro universitet. Mer info: www.socialinnovation.se

Om Boosting Initiatives & Resources to Develop Social Innovation (BIRDS)

BIRDS är ett samarbetsprojekt mellan de nationella kompetenscentren för social innovation i Frankrike (Avise), Portugal (Portugal Social Innovation, Cohesion & Development Agency), Spanien (Ministeriet för sociala rättigheter, konsumentfrågor och Agenda 2030) och Sverige (Mötesplats Social Innovation vid Malmö universitet). Syftet är att utveckla kompetenscentrens arbete och kompetens genom att stärka regionala ekosystem, utveckla effektutvärdering, former för uppskalning samt finansiering av social innovation. BIRDS samfinansieras av Europeiska unionen genom initiativet Social Innovation+.

INNEHÅLL

1. Sammanfattning **4**

2. Inledning **5**
2.1. Bakgrund 5
2.2. Rapportens syfte och avgränsning 5
2.3. Metod och källor 6
2.4. Definitioner och nyckelbegrepp 7

3. Nedslag i det svenska landskapet **10**

4. Kapitalbaserade finansieringsmodeller: från bidragslogik till blandfinansiering **14**

5. Nya sätt att finansiera social innovationskraft **20**
5.1. Innovativ finansiering - vad är behovet? 20
5.2. Innovativ finansiering - vad väntar framåt? 31

6. Innovationskraften stärks inom vård och hälsa **37**

7. Vad skulle kunna främja utvecklingen? **42**
7.1. Aktörer och samverkan 42
7.2. Samhällsstrukturer 43
7.3. Normer 44
7.4. Stöd och resurser 45

8. Avslutande reflektioner **47**

9. Referenser **49**

Praktiska exempel

Praktiskt exempel: *Kombinerade, mindre finansieringslösningar* **21**
Praktiskt exempel: *Blandfinansiering för en ny skola* **24**
Praktiskt exempel: *Digital social innovation genom social franchising* **34**
Praktiskt exempel: *Ersättningsmodeller under utveckling i vården* **37**
Praktiska exempel: *Ideella aktörer blir själva investerare* **39**

1. SAMMANFATTNING

Denna rapport syftar till att ge en översikt av vad som sker i Sverige för att utveckla innovativa finansieringsformer för social innovation. Rapporten är framtagen i det EU-finansierade projektet "Boosting Initiatives & Resources to Develop Social Innovation" (BIRDS) som är ett internationellt samarbete mellan Sveriges nationella kompetenscenter för social innovation i Europeiska socialfonden (ESF) och motsvarande kompetenscenter i Frankrike, Portugal och Spanien. I ESF definieras social innovation som "*...utveckling och genomförande av nya idéer (när det gäller produkter, tjänster, metoder och modeller), och som samtidigt tillgodoser sociala behov och skapar nya sociala relationer eller samarbeten (…) varigenom samhället gynnas och dess förmåga att agera förstärks.*"[1]

I rapporten presenteras och diskuteras hur finansiering av social innovation i Sverige har utvecklats, några innovativa finansieringsformer som prövas just nu, samt vilka hinder och möjligheter som finns för att stärka finansieringen inom området. Detta baseras på underlag om ESF-finansierade projekt, regionala tillväxtstrategier, kommunala investeringsfonder, med mera. En slutsats är att social innovation – som syftar till att skapa samhällsförändring genom nya sätt att organisera resurser och relationer – i dag hämmas av brist på långsiktig och ändamålsenlig finansiering, trots ett växande intresse från både offentliga och privata aktörer. Men de nya modeller som nu prövas inom området börjar visa goda resultat.

Historiskt har finansieringen av social innovation i Sverige dominerats av bidrag och projektmedel, vilket ofta leder till kortsiktighet och begränsad skalbarhet. Samtidigt visar nya exempel, såsom sociala obligationer och impact-investeringar, att det är möjligt att kombinera social och ekonomisk avkastning. Trots detta saknar Sverige fortfarande en nationell struktur för långsiktig finansiering av social innovation, exempelvis en social investeringsbank, vilket skapar ett systematiskt finansieringsgap – särskilt i tillväxt- och expansionsfaser. Rapporten visar att finansieringslandskapet är fragmenterat. Stora finansiärer som Allmänna arvsfonden, Svenska Postkodlotteriets stiftelse och ESF spelar viktiga roller som förmedlare av projektmedel till social innovation, men deras stöd räcker inte för att möta behovet av långsiktigt kapital. Regionala strategier lyfter ofta vikten av kapitalförsörjning, men konkretiserar sällan hur finansieringen ska organiseras i praktiken och nämner sällan social innovation och socialt företagande. Samtidigt ökar intresset för nya modeller som blandfinansiering (blended finance), där offentliga, privata och filantropiska resurser kombineras för att dela risk och möjliggöra investeringar i sociala lösningar.

En viktig insikt från forskningsunderlaget till denna rapport är att finansiering inte enbart handlar om pengar, utan också om samverkansförmåga. Effektiva lösningar kräver samspel mellan offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle, samt aktörer som kan fungera som intermediärer och strukturera kapitalflöden. Brist på sådana strukturer och låg "finansieringsmognad" hos både finansiärer och mottagare pekas ut som centrala hinder. Rapporten lyfter även strukturella spänningar, exempelvis mellan marknadslogik och samhällsnytta, samt etiska frågor kring privat kapital i välfärden. Nya finansieringsformer innebär inte bara tekniska förändringar utan också kulturella och institutionella skiften.

Framåt identifieras flera trender och möjligheter: digitalisering och AI driver även social innovation, särskilt inom vård och hälsa; utfallsbaserade modeller och sociala obligationer testas i större skala; och staten visar ökat intresse för att stödja dessa genom nationella initiativ. Samtidigt kvarstår behovet av bättre samordning, tydligare strategier och utvecklade finansieringsinstrument. Sammanfattningsvis visar rapporten att potentialen för social innovation i Sverige är stor, men att dess genomslag i hög grad påverkas av förmågan att utveckla mer flexibla, långsiktiga och samverkansbaserade finansieringsmodeller. Finansiärerna behöver också förhålla sig till både de som är "problemägare", som offentliga aktörer, såväl som se till försörjningen av finansiering till de som kan bidra med lösningar. Kompletterande insatser behövs och potential finns att rikta om visst innovationsstöd från områden där en privat marknad idag fungerar relativt bra.

1 Europeiska unionen 2021, artikel 2, paragraf 8

2. INLEDNING

2.1. Bakgrund

Många aktörer som jobbar för att stötta social innovation har ofta påtalat att projektfinansiering är för kortsiktig för att skapa långsiktiga lösningar. Särskilt i små kommuner med begränsad kapacitet påtalas att tidigare försök med offentliga sociala investeringsfonder med återföringslogik blir svåra att driva i praktiken.[2] Många innovatörer och entreprenörer efterfrågar detta också. Det är i sig inget nytt att innovatörer och entreprenörer i en tidig fas uppger att brist på pengar och resurser är ett av de största hindren för att utveckla sina idéer. Så varför ägna ytterligare en rapport åt detta?

Tidigare rapporter vittnar om att det finns relativt gott om bidrag i tidiga innovations- och företagsskeden och viss projektfinansiering senare.[3] Avsaknad av långsiktig finansiering har identifierats många gånger, samt att Sverige är ett av de få länder i Europa som inte har någon social investeringsfond på nationell nivå eller social investeringsbank. Under de senaste cirka femton åren har sociala investeringar etablerats som ett viktigt – men omdiskuterat – inslag i svenska kommuners och regioners arbete med förebyggande välfärdspolitik. Begreppet fick tidigt fäste genom idéer om att betrakta sociala insatser som investeringar i humankapital och framtida samhällsekonomiska utfall snarare än som kortsiktiga kostnader. Redan i den tidiga svenska diskussionen betonades att det finns ett klart samband mellan exempelvis insatser som främjar jämlikhet, utbildningsinsatser till personer som har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden och en positiv, långsiktig samhällsutveckling.[4] Denna tankelinje kom att konkretiseras under 2010-talet genom införandet av sociala investeringsfonder och utvecklingen av socioekonomiska analysmodeller. I denna rapport sammanfattas utvecklingen på detta område. Det finns nu resultat som visar att innovativa finansieringssätt kan bidra till att uppnå både sociala effekter och använda pengar och andra resurser mer effektivt i den svenska välfärden.

Europeiska Socialfonden (ESF) är just nu en av de viktigaste finansiärerna i Sverige av social innovation. I nuvarande programperiod omfattar det svenska ESF-programmet ett särskilt programområde för social innovation (Programområde E). Inom programområdet har en utlysning genomförts för att finansiera förstudier om nya finansieringsformer för social innovation. Som stöd till genomförandet av ESF:s programområde driver Mötesplats Social Innovation ett nationellt kompetenscenter för social innovation i ESF. Det svenska kompetenscentret samarbetar med motsvarande kompetenscenter i Frankrike, Portugal och Spanien, i det EU-finansierade projektet "Boosting Initiatives & Resources to Develop Social Innovation" (BIRDS).[5] Samarbetet berör många områden: projektfinansiering, upphandlingsformer, partnerskap mellan offentliga aktörer och civilsamhället, sponsring, filantropi, impact-investeringar, kredit- och obligationsmarknaden, och specialistfonder. Denna rapport är framtagen inom ramen för detta samarbete.

2.2. Rapportens syfte och avgränsning

Denna rapport bygger vidare på tidigare rapporter som beskrivit och förklarat området finansiering för social innovation och som studerat möjligheterna till att långsiktigt stärka dess finansiering. I brist på nationella satsningar på att finansiera social innovation – och särskilt dess tillväxt och spridning - som försvunnit från den svenska regeringens agenda, riktas ljuset framför allt mot regional och lokal nivå. Rapporten syftar till att ge en översikt av vad som sker i Sverige för att utveckla innovativa finansieringsformer för social innovation, med fokus på dess tillväxt och spridning. Den bygger framför allt vidare på rapporten "Finansiering av social innovation - en översikt" utgiven av Mötesplats Social Innovation[6], men även rapporter från SNS, Entreprenörskapsforum med flera[7]. Den är avsedd att vara en sammanfattning av vad som skett inom offentliga såväl som privata satsningar, en uppdatering om nuläget - och förhoppningsvis ge dig som berörs och är intresserad av området, en möjlighet att ta del av erfarenheter och inspiration

2 Johansson och Åström, 2025
3 Brännvall, R., 2023; Lindberg, M., 2024
4 Palme, J., 2009
5 https://socialinnovation.se/birds/
6 Lindberg, M., 2024
7 SNS, 2015; Balkfors, P., et al, 2019/2020; Brännvall, R., 2023; PwC, 2024

Den gör även en breddning genom att ta upp fler områden där social innovation händer ute i praktiken än de som belysts i tidigare rapporter. Projekt som präglas av nytänkande och hög innovationsförmåga.

Rapporten baseras på underlag om ESF-finansierade projekt, kommunala investeringsfonder, regionala tillväxtstrategier, sökningar på finansiärer för projektfinansiering eller investeringsstöd för social innovation eller socialt företagande, med mera. ESF är relevant att ta med då det är det sammanhang som rapporten tagits fram inom, och då de finansierat projekt som syftar till att undersöka innovativa finansieringsformer för social innovation. Kommunala investeringsfonder är i sin tur relevanta att följa upp, eftersom de historiskt innebar en stor potential att utveckla en svensk marknad för social finansiering. Utöver detta är även regionala tillväxtstrategier relevanta eftersom regionernas roll är viktig i finansieringen av innovation och EU har sedan 2021 lagt större förväntan på att regionerna ska integrera hållbarhet och socialt ansvar i strategierna[8].

Rapporten presenterar några områdesbeskrivningar med konkreta exempel, i kapitel fyra och fem, men avser inte i någon mening vara heltäckande för att bedöma var det finns mest tillgång på kapital för att finansiera social innovation.

Det finns ett flertal praktiska exempel med i rapporten för att beskriva några olika finansieringsmodeller utifrån väldigt skilda kontexter. De är valda utifrån att dessa exempel på social innovation är relevanta för olika platser och kontexter, och med god möjlighet att kunna replikeras. Fem förslag till finansieringsupplägg som är kopplade till sociala utfall presenteras som inspiration och utgångspunkt för den organisation som är intresserad av att erbjuda mer innovativ finansiering - eller att själv attrahera sådant kapital.

Rapportens upplägg

Rapporten tar sitt avstamp i att kortfattat beskriva vad som skett tidigare inom kommuner och regioner för att främja sociala investeringar och social hållbarhet. Det görs en överblick över vilka de största, enskilda bidragsgivarna är idag för projekt som rymmer social innovation.

För att konkretisera vad som skulle kunna möjliggöra finansiering till social innovation i alla organisationsformer beskriver rapporten därefter områden som undersökts av några organisationer i projekt som finansierats av ESF inom området innovativa finansieringsmetoder för att främja social innovation. Sedan följer en bredare spaning som visar att digital utveckling bidrar till en mycket hög innovationstakt inom flera områden, däribland till svensk sjukvård, hälsa och social omsorg som svar på stora förändringar i demografi och folkhälsa och även till beredskap och civilt försvar. Där uppstår tydliga incitament från flera typer av finansiärer att bidra.

Sist presenteras några tankar och inspel om vad som skulle kunna skapa förutsättningar för att utveckla fler konkreta initiativ och steg framåt i utvecklingen av mer effektiv och värdeskapande finansiering.

2.3. Metod och källor

Det finns (minst) två möjliga tillvägagångssätt för att undersöka finansiering för social innovation. Det ena är att undersöka sådan finansiering som möjliggör social innovation, men där begreppet social innovation inte nämns utan snarare beskrivs genom hur ett innovationsprojekt ska bedrivas, genom framför allt samverkan för att lösa olika typer av sociala utmaningar. Många exempel på detta finns inom digital innovation och mer specifikt inom vård och omsorg, vilket rapporten tar upp i kapitel 4.

Det andra tillvägagångssättet är att undersöka den typen av finansiering och finansiärer som uttalat önskar främja just social innovation. För denna rapport har framför allt det senare tillvägagångssättet använts. Men sökningar och intervjuer har även gjorts för att få viss överblick över ett bredare område, i syfte att upptäcka förekomsten av finansiering till innovationsprojekt som i sin natur sker enligt principerna för social innovation och för att det i praktiken finns stora överlapp mellan social innovation och andra metoder för innovation, som exempelvis tjänstedesign och systemdesign[9].

8 Tillväxtverket, 2026
9 Brännvall R., 2018.

Med anledning av att ESF:s programområde för social innovation är inriktat på social inkludering, arbetsmarknad och utbildning är det dessa teman som har prioriterats vid datainsamlingen. Analys har gjorts av sådana beviljade projekt och slutrapportering vad gäller social innovation från de största finansiärerna, vilka identifierats genom öppna sökningar från offentliga och privata källor publicerade online. Analyser av projektbeskrivningar och resultat från slutrapporter har på vissa ställen kompletterats med data genom desktop research och intervjuer. Därtill har anteckningar använts från ESF lärträffar för sex projekt som fått finansiering för projekt inom utlysningen Innovation finansiering för social innovation.

En begränsad sökning av akademisk litteratur om ämnet finansiering för social innovation, social finans, impact-investeringar, mikrofinansiering, filantropiskt kapital och kapitalförsörjning till sociala innovatörer/entreprenörer har också gjorts.

En kartläggning av de svenska regionernas utvecklingsstrategier, "RUS" (ibland istället benämnda som "regional tillväxtstrategi" eller "regional tillväxt- och näringsstrategi") gjordes och byggde på primära källor i första hand: regionernas egna webbplatser, regioners diarier samt direktlänkade strategidokument. Det är genom dessa strategier som de svenska regionala fonderna för innovations- och företagsfinansiering får direktiv till prioriteringar. När en regions officiella dokument ej kunde hämtas tekniskt i granskningstillfället användes närmast möjliga primära alternativ (t.ex. diarielänk) eller en dokumentkopia som uppenbart är samma strategidokument (noterat i tabellen). För varje strategi genomfördes textsökning på:

- Exakta termer: "social innovation", "social hållbarhet", "socialt företagande", "finansiering av innovation", "finansiering av entreprenörskap", "kapitalförsörjning"
- Närliggande synonymer/relaterade fraser, t.ex. sociala innovationer, samhällsentreprenörskap, social ekonomi, sociala företag, arbetsintegrerande sociala företag.

De praktiska exemplen i rapporten bygger på intervjuer och underlag som organisationerna själva valt att dela.

2.4. Definitioner och nyckelbegrepp

Social innovation

I ESF - som är sammanhanget för denna rapport - definieras social innovation som "...utveckling och genomförande av nya idéer (när det gäller produkter, tjänster, metoder och modeller), och som samtidigt tillgodoser sociala behov och skapar nya sociala relationer eller samarbeten (…) varigenom samhället gynnas och dess förmåga att agera förstärks."[10] Det som är speciellt med social innovation är alltså dess sociala mål och medel – det vill säga att kärnan i sådana innovationers syfte är någon form av social förändring till det bättre[11] och att det kräver en viss förändring i sociala relationer, beteenden eller attityder bland användare eller andra intressenter (t.ex. utförare, brukare, utvecklare och beställare). Utvecklingen av social innovation utmärks också av att den sker genom kollektiva processer, där det skapas nya sociala praktiker, relationer eller strukturer.[12]

Social innovation står för en icke-materiell syn på innovation och forskare påpekar att social innovation kan åstadkomma social förändring. Men den löser inte nödvändigtvis ett socialt problem[13] utan används ibland som en beskrivande metafor när man talar om sociala och tekniska förändringar i samhället[14]. Vad är skillnaden när forskare säger att social innovation inte ska sträva efter att lösa sociala problem utan att driva förändring? Ett problem kan vara olösligt, men en social innovatör kan erbjuda alternativ och förbättringar.[15] På en något mer praktisk nivå definieras social innovation här som en ny kombination eller konfiguration av praktiker inom områden av social handling, drivna av vissa aktörer eller konstellationer av aktörer med det yttersta målet att bättre hantera behov och problem än vad som är möjligt genom att använda befintliga praktiker.[16]

10 Europeiska unionen 2021, artikel 2, paragraf 8
11 Cajaiba-Santana, G,, 2014.
12 Lindberg, M., 2021.
13 Cooperrider och Pasmore, 1991.
14 Howaldt och Shwartz, 2010, sid 7
15 Cajaiba-Santana, G., 2014.
16 Howaldt och Shwartz, 2010

Social innovation kan ses utifrån liknande dimensioner som generell innovation ibland klassificeras, nämligen efter om de är institutionella, inkrementella eller radikala/disruptiva.[17] Institutionell innovation handlar om att ändra eller vidareutveckla en social eller ekonomisk struktur för att kunna skapa nya sociala värden eller resultat. Inkrementell innovation handlar om gradvisa förbättringar, och i ett socialt sammanhang för att möta sociala behov på ett bättre eller effektivare sätt. Disruptiv innovation går ut på att förändra ett system i grunden. Innovationsnivån är ofta en första, viktig bedömning som görs av dem som finansierar innovation. Men social innovation möter andra utmaningar när den ska spridas eller skalas i omfattning, eftersom de som jobbar med social innovation ofta skapar hybrida verksamhetsmodeller som kan hämta sin logik från både kommersiella, såväl som icke-vinstdrivande, organisationer[18]. Det kan vara just hybridlösningar som kan vara det mest effektiva sättet att driva förändring eller tillgodose behov som varken marknaden eller det offentliga kan tillgodose. Detta skapar dock problem med att bedöma risk och avkastning som är grunden för traditionell finansiering av innovation.

Inom hälso- och sjukvården, som berörs i denna rapport, avser social innovation framför allt en kollektiv process som kopplar samman förbättringar inom hälsa till sociala förändringar genom att utveckla inkluderande lösningar som passar i specifika kontexter.[19]

Digital social innovation, som också berörs i rapporten, har flertalet olika definitioner, och benämns ibland ”välfärdsteknik”[20]. För denna rapport har digitala sociala innovationer tagits med utifrån Qureshi’s definition: Digital social innovation (DSI) innebär användningen av digital teknik i utvecklingen och implementeringen av innovativa produkter, tjänster, processer och affärsmodeller som syftar till att förbättra välbefinnandet och handlingsfriheten för socialt missgynnade grupper eller ta itu med sociala problem relaterade till marginalisering, ojämlikhet och social utestängning.[21]

Civilsamhället

Civilsamhället, vars roll i social innovation berörs i denna rapport, definieras ofta som en samhällsarena som är avgränsad från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där individer, grupper och organisationer agerar gemensamt utifrån gemensamma intressen, värderingar eller behov[22]. Inom denna sfär bedrivs en stor bredd av verksamheter inom bland annat kultur, idrott, folkbildning, friluftsliv, integration och social omsorg. Civilsamhället omfattar därmed en mångfald av organisatoriska uttryck, såsom intresseorganisationer, folkrörelser, idrotts- och kulturföreningar, religiösa samfund, studieförbund, kooperativ, stiftelser och olika typer av nätverk. Den vanligaste juridiska organisationsformen är den ideella föreningen, men även allmännyttiga stiftelser, trossamfund, ekonomiska föreningar och andra associationsformer förekommer.[23] Samtidigt kännetecknas civilsamhället av organisatorisk variation och institutionell mångfald. Det förekommer även hybridformer som kombinerar olika organisatoriska logiker och strukturer, exempelvis sociala företag, vilka förenar inslag från såväl civilsamhället som privat sektor och ibland även den offentliga sektorn[24]. Organisationerna inom civilsamhället är i regel självständiga och formulerar själva sina uppdrag, verksamhetsformer och samhällsroller.

Som samhällssektor benämns civilsamhället också på olika sätt, exempelvis som den idéburna sektorn, den ideella sektorn, den tredje sektorn, frivilligsektorn, föreningslivet eller den sociala ekonomin. Dessa benämningar är inte neutrala, utan bär med sig delvis skilda analytiska och normativa förståelser av sektorernas funktion och betydelse i samhället[25]. Civilsamhället kan därför också betraktas som ett normativt begrepp, eftersom det ofta tillskrivs en särskild roll i främjandet av demokrati, delaktighet och samhällelig sammanhållning.

17 Nicholls et al, red., 2015.
18 ibid
19 Wallace, E. et al, 2026 och Dawson, P. och Daniel, L.2010
20 Socialstyrelsen, 2025
21 Qureshi et al. 2021 baserat på Qureshi et al. 2017 och Shalini et al. 2021
22 Regeringsprop. 2009/10:55
23 Lindberg, M. 2021; von Essen J., 2019
24 Alexius och Furusten, 2019
25 von Essen J., 2019

Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP)

Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansform som inte är reglerad i lag ännu. Följande är utmärkande för ett idéburet offentligt partnerskap inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet: Partnerskapet är ett samarbete mellan en eller flera offentliga aktörer och en eller flera föreningar, eller idéburna aktörer. Det syftar till att uppnå ett gemensamt allmännyttigt mål. Såväl den offentliga som den idéburna aktören bidrar med resurser.[26] Till skillnad från offentliga kontrakt har överensstämmelsen formen av ett kommersiellt avtal med t ex sanktioner eftersom IOP är en samverkansform som bygger på tillit mellan parterna för att uppnå ett visst samhälleligt mål.

Finansiella termer

Social finansmarknad är ett begrepp som uppstått i USA och Storbritannien där den privata finansmarknaden tillsammans med aktörer i civilsamhället, som står för synen att privata, vinstdrivande finansieringar och investeringar kan skapa samhällsnytta om kapitalismens negativa effekter adresseras (och undviks)[27].

Sociala investeringar har olika betydelser i Sverige när det rör offentliga och civila sammanhang versus privata. I den offentliga och ideella sfären betyder sociala investeringar främst att offentliga medel eller gåvor och bidrag används

För privata investerare används begreppet social investering och **impact-investeringar** som en del av den sociala finansmarknaden[28]. Kapitalet används för att skapa både social/miljömässig och ekonomisk avkastning. Kapitalet skall därmed vanligen återbetalas till finansiären, men begreppet används mycket brett.[29]

Sociala utfallskontrakt har sin utgångspunkt i att det finns ett område där en offentlig aktör känner behov av innovation, eller där man som utomstående ser en potential för att med innovation arbetssätt som leder till antingen förbättrade utfall och/eller minskade kostnader kostnaderna. Ett socialt utfallskontrakt från de sociala investeringsfonderna ur två nyckelaspekter – finansieringen kommer från en extern finansiär och den effekt som uppnås valideras av en oberoende validerare. Genom att involvera en extern investerare kommer även de bindande kraven på en organisation som säkrar kontrollen över genomförande-processen, transparens och uthållighet i uppföljningen. Investeraren har legitim, och kontraktuell, rätt att kräva insyn och oberoende validering. Risken för att genomförandet eller uppföljningen avbryts mitt i processen blir därmed minimal.

En annan väldigt viktig skillnad mot sociala investeringsfonder är att kommunen/landstinget betalar (hela eller delar av kostnaden) först när effekterna uppstår. Under förutsättning att strukturen för kontraktet balanserar de olika risk och avkastningsaspekterna väl.

En **obligation** kan enkelt förklaras som ett lån. Den som är investerare lånar ut pengar till antingen staten, eller annan offentlig aktör, eller till ett enskilt bolag. Om staten lånar pengar kallas det en statsobligation. Om ett företag lånar pengar kallas det en företagsobligation. En obligation fungerar som ett löpande skuldebrev.[30]

Hållbarhetsobligationer är obligationer där emissionslikviden endast kommer att användas till att finansiera eller refinansiera en kombination av gröna projekt och sociala projekt. Hållbarhetsobligationer uppfyller kraven i de fyra centrala grundpelarna i principerna för både gröna och sociala obligationer, där de förstnämnda rör gröna projekt och de sistnämnda rör sociala projekt. Vissa sociala projekt kan även ha positiva miljöeffekter liksom vissa gröna projekt kan ha positiva sociala effekter. Klassificeringen av användningen av emissionslikviden från en obligation som en grön obligation, social obligation eller hållbarhetsobligation bör bestämmas av emittenten baserat på det underliggande projektets huvudsakliga mål.[31]

26 Statens Offentliga Utredningar, 2019
27 Rosenman, E., 2019
28 Brännvall, R., 2023
29 Rosenman, E., 2019
30 Nordea, 2026
31 ICMA, 2018

3. NEDSLAG I DET SVENSKA LANDSKAPET

I detta avsnitt sammanfattas först vad som skett med de sociala investeringsfonderna som under en period undersöktes och utreddes av nästan hälften av Sveriges alla kommuner. Sedan görs en analys av hur regionernas tillväxtstrategier, där innovation och entreprenörskap är en viktig del, har tagit upp social innovation. I slutet av avsnittet beskrivs de enskilda aktörer som idag har störst betydelse som källor till projektmedel för social innovation, nämligen Allmänna arvsfonden, Postkodlotteriets Stiftelse och Svenska ESF-rådet.

Sociala investeringsfonder i svenska kommuner

Nilsson och Wadeskog[32] bidrog starkt till att göra investeringsperspektivet möjligt att tillämpa i en offentlig kontext genom att synliggöra de långsiktiga samhällskostnaderna för utanförskap och sociala risker. Innan dess var det enbart fysisk infrastruktur, som vägar, fastigheter och avlopp som omfattades av ett investeringsperspektiv som sträckte sig över ett budgetår eller möjligen en politisk mandatperiod. Genom socioekonomiska kalkyler visade de hur tidiga insatser kan ge betydande framtida besparingar för flera offentliga aktörer samtidigt. Deras arbete gav kommuner ett analytiskt språk och verktyg för att motivera förebyggande satsningar, särskilt riktade till barn och unga i riskzon. Samtidigt betonades att kalkylerna bygger på antaganden och modellering, vilket ställer höga krav på transparens och metodmedvetenhet.

Under samma period, ca 2010 till 2015, började allt fler kommuner inrätta särskilda sociala investeringsfonder. Syftet var att frigöra resurser för förebyggande och innovativa projekt som annars riskerade att trängas undan i ordinarie budgetprocesser. Enligt den genomgång som gjordes i ESO-rapporten "Med framtiden för sig"[33] hade nära hälften av landets kommuner påbörjat ett arbete med att etablera sociala investeringsfonder eller skissa på sociala utfallskontrakt. Ett betydande antal hade avsatt särskilda fondmedel i sina kommunala budgetar. Samtidigt var de ekonomiska volymerna små i relation till kommunernas totala budgetar. Ofta rörde det sig om några få miljoner kronor per kommun. Rapporten visar också att engagemanget varit rörligt: vissa kommuner har avvecklat sina fonder medan andra tillkommit, vilket tyder på att reformen ännu inte fullt ut institutionaliserats. I de ESF-projekt som sammanfattas senare i rapporten påtalar flera av de offentliga projektägarna att modellen ofta upplevs som komplex och alltför administrativt krävande.

Flera studier pekar på att sociala investeringsfonder i praktiken ofta fungerat som katalysatorer för organisatorisk utveckling, snarare än som instrument för omfattande resursomfördelning eller innovationsmedel[34]. Genom fondkonstruktionen har kommuner kunnat testa nya arbetssätt, stärka samverkan mellan förvaltningar och skapa fokus på tidiga insatser. Samtidigt har utvärderingsfrågan visat sig vara en central utmaning. ESO-rapporten konstaterar att det finns utvärderingar av enskilda projekt, men att det generellt är svårt att dra robusta slutsatser om långsiktiga effekter. Små urval, avsaknad av kontrollgrupper och korta uppföljningstider begränsar möjligheterna att påvisa kausala samband mellan insats och framtida kostnadsminskningar.

Även en rapport från SNS om sociala investeringsfonder i Sverige underströk redan 2015 liknande problem[35]. Den visade att kommuner utformade sina fonder på olika sätt, särskilt när det gäller krav på återföring av medel och koppling till effektutvärdering. Rapporten framhöll att trovärdighet i återföringsmodeller och realistiska utvärderingskrav är avgörande för att investeringsperspektivet inte ska reduceras till symbolpolitik. Samtidigt pekade SNS på att alltför starkt fokus på redovisningstekniska frågor kan ta uppmärksamhet från kärnfrågorna: kvalitet i genomförandet, tydlig insatslogik och uppföljning av relevanta indikatorer.

Erfarenheter från Malmö är ofta framlyfta som ett mer genomarbetat exempel. I kölvattnet av Malmökommissionens arbete utvecklade staden ett socialt investeringsperspektiv som integrerades i budget- och styrprocesser, inte enbart genom en fond utan genom en bredare ambition att påverka prioriteringar och uppföljning[36]. Detta illustrerar att sociala investeringar får störst genomslag när de kopplas till den ordinarie styrkedjan och inte isoleras som projektverksamhet.

32 Nilsson och Vadeskog, 2013
33 Balkfors A, et al., 2019/2020
34 ibid
35 SNS, 2015
36 Lindeberg, S., 2014

Sammantaget visar de refererade rapporterna att sociala investeringar under de senaste femton åren har haft betydande normativ och organisatorisk påverkan på svensk kommunal och regional styrning. Perspektivet har bidragit till att legitimera förebyggande arbete och att utveckla analytiska verktyg för att synliggöra långsiktiga effekter. I många fall har det även fungerat som en katalysator för nytänkande och samverkan där det blivit möjligt att ha "experimentverkstäder" för att utveckla och testa nya arbetssätt.

Däremot är den empiriska evidensen för omfattande ekonomiska besparingar fortfarande begränsad. Reformen har spridits brett men med varierande grad av förankring och uthållighet. Studierna pekar därför på behovet av starkare utvärderingskapacitet, mer systematiskt kunskapsutbyte mellan kommuner samt en tydligare integrering av investeringsperspektivet i ordinarie styr- och budgetprocesser. Sociala investeringar framstår därmed mindre som en färdig modell och mer som en pågående utvecklingsprocess i svensk välfärdsstyrning[37]. Det är tveksamt om dessa fonder lett till någon markant förbättrad finansiell situation för entreprenörer och sociala innovatörer. I exempelvis EU-undersökningarna om sociala entreprenörer 2021 och 2024 är inte frågorna ställda på samma sätt och urvalet av deltagare skiljer sig, så direkta jämförelser går inte att göra. Men båda innehåller frågor om ekonomiskt och/eller generellt stöd från kommuner och regioner och det noteras ingen ökning mellan undersökningarna.[38]

Social innovation i regionala utvecklingsstrategier

För att svenska regioner skulle kunna ta del av medel från EU:s tillväxtfonder skulle även social hållbarhet finnas med i regionernas utvecklingsstrategier för perioden 2021 – 2027. Men det sker överlag utifrån mycket svepande beskrivningar. I strategierna[39] som lyfter fram sociala perspektiv som viktiga för regionernas ansvarsområden framträder två återkommande mönster. För det första används tre-dimensionell hållbarhet (ekonomisk–miljömässig–social) som struktur för målområden och prioriteringar, där social hållbarhet ofta beskrivs som del av ett integrerat perspektiv. För det andra kopplas sociala begrepp allt oftare till genomförandekapacitet: social innovation som metod eller ansats i systemomställning, och socialt företagande som resurs i innovationssystem och inkluderande arbetsmarknad. Social innovation som exakt term förekommer sällan i utvecklingsstrategierna. När den gör det placeras den i regel i ett genomförande- och omställningssammanhang, det vill säga som ett av flera perspektiv för att främja omställning till ett mer hållbart samhälle, snarare än som isolerat politikområde. Västernorrland kopplar till exempel social innovation till ett mer inkluderande näringsliv och kombinerar det med samhällsentreprenörskap. Värmland kopplar termen till kulturens roll i samhällsutveckling och binder ihop social innovation med socialt företagande och samhällsentreprenörskap, vilket indikerar en tydlig ekosystemlogik. Med ekosystem menas en miljö av aktörer och ramverk som behöver finnas för att sociala innovationer ska utvecklas och växa.[40] Logiken är det som förklarar sambanden.

Socialt företagande framträder i de strategier där regionen explicit vill mobilisera fler organisationsformer än traditionellt företagande. Gävleborg ger ett särskilt tydligt exempel genom att skriva fram arbetsintegrerat socialt företagande som ett område där regionen säger om sig själv att den "ligger i framkant", vilket både kan ses som en näringslivs- och arbetsmarknadspolitisk markering. Östergötland kopplar socialt företagande till innovationssystem, vilket ger begreppet en roll i regionens innovationspolicy, snarare än endast som välfärds- och arbetsmarknadsinsats.

"Stöd till företag i olika faser kan stötta utvecklingen av nya innovationer. Det handlar om processer från inkubation till tillväxt. Här krävs insatser kopplat till affärsmodeller, kompetensförsörjning, talangattraktion och kapitalförsörjning. Även socialt företagande är en resurs i innovationsarbetet."[41]

Vad som avses med att "socialt företagande är en resurs" framgår inte i strategidokumentet.

En tydlig skillnad mellan regionerna är på vilken detaljnivå som fokus, prioriteringar och mätbara mål beskrivs i strategidokumenten. I flera fall fungerar de regionala strategierna främst som en övergripande kompass och hänvisar till att åtgärder/finansiering konkretiseras i handlingsplaner, program och utlysningar (t.ex. Kalmar, Halland, Blekinge).

37 Ekholm, D. och Jonsson, R, 2022; Balkfors, A., 2019/2020
38 Mötesplats Social Innovation, 2021, 2024
39 Strategierna i regioner kan ha andra tidsperioder. Flera regioner hade en plan för 2020 eller 2021 till 2026 och har publicerat uppföljande strategier. Se respektive region i bilaga Referenser.
40 Tengqvist, A. et al., 2022
41 Region Östergötland, 2024, sid 20

Samtidigt finns regioner där strategin eller dess formellt kopplade dokument explicit styr finansieringsflöden, särskilt genom koppling till regionala utvecklingsmedel och/eller EU-fonder (ex. Gotland, Kronoberg, Västernorrland och Stockholm). Av de offentligt publicerade strategidokumenten är Region Uppsala mest tydlig med att koppla kapitalförsörjning direkt till innovations- och företagsfrämjande system som mål ("Mål 5 …"), inklusive beskrivningar av målgrupper (innovatörer, startups, forskare) och exempel på stödstruktur som behöver finnas och stärkas, såsom testmiljöer och inkubatorer. För Region Stockholm framgår i samrådsförslag till ny utvecklingsplan att entreprenörer är beroende av finansiering, samt att regionens aktörer ska öka offentliga och privata forsknings- och innovationsinvesteringar och erbjuda så kallade "scaleup-program", samtidigt som planen fungerar som underlag för ERUF/ESF+.[42] Dalarna och Norrland har sedermera gjort förstudier med fokus på social innovation (se avsnittet "EU-fond öronmärker medel för social innovation").

Det finns få identifierbara exempel på projekt med explicit social inriktning som fått regionalt tillväxtstöd.[43] Ett av dessa få är projektet "Gör't tillsammans – plattform för social innovation i Gävleborg" som pågår fram till våren 2028 och som även fått medel från ESF. I projektet arbetar Region Gävleborg tillsammans med Coompanion Gävleborg och flera andra samarbetspartners etablera en regional plattform för social innovation med syfte att möta samhällsutmaningar som framförallt kopplar an till arbetsmarknadsfrågor. Några regioner har flera strategier för sektorer som rimligen borde rymma inslag av social innovation, exempelvis life science.

I de analyserade strategierna dominerar tre återkommande mönster när det gäller finansiering: För det första beskrivs kapital ofta som en förutsättning ("tillgång till kapital", "kapitalförsörjning") snarare än som en konkretiserad verktygslåda av instrument (t.ex. lån, garantier, riskkapitalfonder, affärsängelnätverk). Exempelvis pekar Västerbotten explicit på behovet av en god kapitalförsörjning i hela länet. Norrbotten lyfter kapital som en av tillväxtens grundförutsättningar. För det andra framträder offentlig–privat samverkan och attraktion (kompetens, kapital, etableringar) som centrala "mekanismer" i flera strategier, men ofta utan att precisera vem som ska investera, genom vilken struktur och med vilken riskdelning. Västra Götalands strategi formulerar detta konkret, som att offentlig–privat samverkan kan driva omställningen genom att attrahera kompetenser och kapital. För det tredje finns en tydligare koppling mellan finansiering och genomförande i de strategier som explicit beskriver en finansieringsarkitektur och offentliga finansieringsflöden. Till exempel är Västernorrland tydlig med att EU-finansieringen styr användning av regionala utvecklingsmedel ("anslag 1:1") och relaterar till program för EU:s fonder, samt att genomförandet möjliggörs via andra finansieringsverktyg och samfinansiering.

Samtidigt finns i vissa strategier mer handfasta ansatser där finansiering kopplas till innovationssystemets funktion och offentliga inköp: Östergötland kopplar "innovationsupphandlingar" och företagsstöd "från inkubation till tillväxt" till ett behov av insatser kopplade till bland annat kapitalförsörjning. Norrbotten pekar i samma riktning genom att lyfta innovationsupphandlingar som ett verktyg för att stimulera innovativt företagande. En övergripande slutsats är att strategierna ofta identifierar "kapital" som kritiskt, men att de (med undantag för finansieringsflöden kopplade till offentliga medel och EU-program) sällan gör den operativa översättningen till: konkret typ av finansiering som behöver stimuleras, roller mellan olika aktörer för att finansiera innovation och företagande, riskdelningslogik mellan exempelvis det offentliga och det privata kapitalet, målgrupp per skede (idé–start–skalning) eller de mätbara utfallen som önskas för regionernas hållbara utveckling.

Exempel på finansiärer av social innovation: Arvsfonden och Postkodlotteriet

Under många år har Allmänna arvsfonden och Postkodlotteriets Stiftelse varit stadigvarande finansiärer för social innovation i civilsamhället och i Postkodlotteriets Stiftelse har en mindre del stöd även beviljats för sociala utvecklingsprojekt i andra samhällssektorer. Ändringar i reglerna för ett par år sedan gjorde att fler kan söka medel från Arvsfonden, som konstaterar att antalet offentliga finansiärer som ger projektfinansiering till civilsamhället minskat, vilket sammantaget ökat trycket och fonden har kraftigt ökat antal och totala summan av beviljade bidrag till ligger för närvarande på drygt en miljard kronor per år.

42 Region Stockholm, 2025

43 Datagap och begränsningar: Flera regioner har utlysningar och processbeskrivningar för regionala utvecklingsmedel och EU-program, men publicerar inte konsekvent en projektdatabas med beslut, belopp och perioder som kan filtreras på sociala nyckelord. För en fullständig jämförelse per region krävs i praktiken (a) systematisk diariegranskning, (b) strukturfondsdatabaser (ESF+/ERUF) och (c) regionala beslutssammanställningar där de finns. Det ligger utanför vad som kunde verifieras heltäckande i öppna källor för denna rapport.

Fonden har ytterligare möjlighet öka summan för bidrag upp till två miljarder kronor per år fram till 2028.[44] Knappt två tredjedelar går till byggnationer och lokalstöd av aktörer i civilsamhället. Resterande går till projektstöd, där kriterierna för att söka bidrag innehåller ett krav på att projekten ska vara utvecklande för målgruppen. Det är en uppmjukning av kravet i det äldre regelverket som var att verksamheten skulle vara både nyskapande och utvecklande. Skiftet kom med 2021 års modernisering av regelverket.[45] Att främja fysisk och psykisk hälsa har varit det mest prioriterade temat som Arvsfonden angivit de senaste åren, på regeringens uppdrag.

En genomgång av de 94 projekt som blev beviljade medel 2023 och 110 projekt under 2024 visar att knappt en tiondel av projekten har lett till utvecklingen av en innovativ aspekt.[46] Metodutveckling i arbetssätt och nya utbildningar är det vanligaste som projekten tagit fram och i en handfull projekt utvecklades en ny tjänst.

Xclusive Kultur & Idrottsförening är en av de organisationer som utvecklade en ny tjänst med stödet från Allmänna arvsfondens och flera andra som Postkodlotteriets Stiftelse och Kavli som är ett livsmedelsföretag som delar ut all sin vinst till humanitära ändamål, forskning och kultur. Xclusive riktar sig till ungdomar i Järvaområdet. En av utmaningarna som föreningen beskrev var bristen på meningsfull sysselsättning, begränsad tillgång till kreativa resurser och avsaknad av ett stödjande nätverk och positiva förebilder. Bidragen resulterade i att House of Music startades med utbildningar, coachning och investeringar i utrustning för musikproduktion. Projektet har också börjat bygga upp egen finansiering med starten av ett produktionsbolag, som bygger vidare på erbjudandet att lära sig musikproduktion och få spela in musik i en professionell miljö.

Postkodlotteriets Stiftelse finansierar projekt med tydlig inriktning på social innovation eller det närliggande begreppet samhällsentreprenörskap. Stiftelsen får omkring 200 miljoner kronor per år från Postkodlotteriet och beskriver samhällsentreprenörskap som utveckling av nya eller mer effektiva produkter, tjänster, arbetssätt eller metoder för att lösa angelägna samhälls- eller miljöutmaningar. Flera stödorganisationer, som SE Forum, Reach for Change och Ashoka har fått ekonomiskt stöd från stiftelsen att främja social innovation på olika sätt.

EU-fond öronmärker medel till social innovation

Svenska ESF-rådet förvaltar den Europeiska Socialfonden i Sverige, som är en av EU:s struktur- och investeringsfonder. Det svenska ESF-programmet (ESF+ 2021-2027) innehåller sex programområden där lokala, regionala och nationella aktörer kan söka projektmedel. Svenska ESF-rådets främsta fokus är att "förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken"[47]. Årligen beviljas cirka 1,3 miljarder kronor inom de sex programområdena.

Ett av dessa programområden är till för social innovation och som omfattar fem procent av fondens medel. Här vill fonden finansiera nya lösningar som kan möta de utmaningar som finns inom social inkludering, arbetsmarknad och utbildning. Insatserna kan genomföras i partnerskap mellan aktörer inom den idéburna, privata eller offentliga sektorn. Sedan 2022 har 39 projekt beviljats stöd från ESF+ med sammanlagt 250 miljoner kronor. Mötesplats Social Innovation vid Malmö universitet är den enskilt största bidragsmottagaren för att driva det nationella kompetenscentret för social innovation i ESF, följt av sammanlagd finansiering till Coompanions olika organisationer. Medlen som beviljats för det sociala innovationsområdet var tre procent 2023 och 2024, och fyra procent under 2025. När denna rapport skrivs finns ambitionen att kvarvarande medel (till fem procent) ska fördelas under 2026.

44 Arvsfonden, 2024 och 2025.
45 Regeringen, 2021
46 Arvsfonden 2024 och 2025. Analys av projektens resultat har gjorts på de som lämnat in slutrapport vilket är ca 70 procent av projekt som beviljats medel.
47 Svenska ESF-rådet hemsida, 2026.

4. KAPITALBASERADE FINANSIERINGSMODELLER: FRÅN BIDRAGSLOGIK TILL BLANDFINANSIERING

Under 2024 gjorde ESF-rådet en utlysning som för första gången i denna programperiod riktade in sig på finansiering av social innovation. Utlysningen riktades till offentliga projektägare. De sex projekt som finansierades, se Tabell 1, har gett ytterligare bidrag till att utveckla en social finansieringsmarknad i Sverige.

Utlysning	Beviljade projekt	Projektägare
Innovativa finansierings-former för att möta samhällsutmaningar	CIKOMSA - Civilsamhällets och kommunen i samverkan	Östersunds kommun
	Fungerande social finansmarknad i Dalarna	Region Dalarna
	Innovationskraft Karlskoga	Karlskoga kommun
	Innovativ investeringsform för social inkludering	LTU Business AB
	Kungälvs kommun	Kungälvs kommun
	Värden	Bodens kommun

Tabell 1. ESF:s utlysning och finansierade projekt

En genomgående utgångspunkt i projekten är att de samhällsutmaningar som adresseras – långvarig arbetslöshet, ungas utanförskap, bristande kompetensförsörjning, fragmenterad finansiering av civilsamhällets insatser – inte kan lösas genom traditionella linjära styr- och finansieringsmodeller. Det handlar i stället om systeminnovation, där finansieringsformer, organisering och samverkan utvecklas parallellt.

Många bidragande strömmar – och fler behövs

En central tematik i projekten rör utvecklingen av kapitalbaserade finansieringsmodeller. Flera projekt problematiserar den traditionella bidragslogiken, samtidigt som de konstaterar att bidrag fortsatt är en nödvändig komponent i den sociala ekonomins finansiering. I förstudien i Dalarna, som genomfördes av Region Dalarna i samverkan med Coompanion Dalarna och Mikrofonden, finns en utförlig diskussion om de olika strömmarna av stöd och finansiering som finns till social innovation och aktörer inom den sociala ekonomin. Det är särskilt i en tillväxtfas och etablering (som avser ytterligare expansion) som gapen i dagens finansiering pekas ut.

Vidare analyseras förutsättningarna för en regional mikrofond som social finansiell intermediär, men även ett flertal andra insatser för att utveckla en social finansmarknad som också innehåller mer av sociala utfallskontrakt, partnerskap mellan idéburen och offentlig sektor, med mera. Den regionala fonden bygger vidare på Mikrofonden Sveriges modell, där kapital mobiliseras till sociala företag och icke vinstdrivande organisationer genom medlemsinsatser, kreditgarantier och mikrolån, ofta i samverkan med banker och offentliga aktörer.

Modellen syftar till att skapa "en regionmal intermediär och plattform med expertis inom social finansiering"[48]. Samtidigt betonas att kapitalinstrumenten måste komplettera – inte ersätta – bidragsfinansiering. I rapporten konstateras uttryckligen att det finns ett fortsatt stort behov av 'bidrag'" och att för många verksamheter är det inte relevant med kapital som måste återbetalas på ett eller annat sätt. Denna formulering illustrerar den spänning som återkommer i flera projekt: ambitionen att utveckla mer marknadslika instrument möter realiteten i civilsamhällets ekonomiska villkor.

I Kungälvs kommun analyseras tidigare erfarenheter av sociala investeringar och portföljstyrning. Förstudien har kartlagt kommunens befintliga finansieringsformer – föreningsbidrag, folkhälsobidrag, statsbidrag, projektmedel och idéburet offentligt partnerskap (IOP) – och funnit att dessa saknar samordnad styrning och långsiktig strategi. Projektet identifierar behovet av att "samla och strukturera sitt arbete" genom en kommungemensam funktion med tillhörande central resurspott för två syften:

- Intern verksamhetsutveckling – utvecklingsarbete inom kommunens egna verksamheter, ofta tvärsektoriellt.
- Externa utvecklingssatsningar – samverkan med civilsamhälle och näringsliv.

Det föreslås en modell som skiljer sig från tidigare sociala investeringsfonder genom att den "inte har en återföringsmodell" och genom att den ställer "good enough"-krav på underlag och uppföljning för att inte skapa onödiga hinder. Här finns en tydlig strävan att förena ekonomisk rationalitet med administrativ proportionalitet. Modellen syftar till att säkerställa finansiering från näringsliv, region, statsbidrag, EU-fonder och kommunens egen budget[49] och representerar därmed ett exempel på medvetet konstruerad blandfinansiering. Samtidigt aktualiseras en normativ dimension: i det visuella material som sammanfattar projektets insikter i den sista lärträffen som arrangerades för projekten, såväl som i individuella samtal med en projektdeltagare, problematiseras att "aktiebolagsnormen och fokus på tillväxt försvårar för innovation som uppkommer via andra associationsformer och där samhällsnytta snarare än vinst är syftet"[50]. Här formuleras en kritik mot de institutionella ramar som styr kapitalets rörelse och legitimitet.

Projektet i Karlskoga, som drevs av kommunen i samarbete med Impact Invest och det sociala företaget Trainstation Sverige, närmade sig teamet frågan om kapital från ett annat håll. Här identifieras behovet av en intermediär struktur som kan möjliggöra privat medfinansiering i sociala satsningar. I projektets slutrapport konstateras att det finns privata finansiärer som har ett intresse för att vara med och bidra till att lösa stora sociala utmaningar, men att formerna för detta är mycket outvecklade.

Detta leder till en diskussion om blandfinansiering och behovet av en aktör som kan strukturera finansieringen. Men i detta projekt är inte innovativa finansieringsmodeller i fokus, utan snarare att tillvarata modeller för samfinansiering som använts i andra sammanhang i syfte att mobilisera resurser för att fortsätta utvecklingen och expansionen av en innovativ social verksamhet.

I Bodens förstudie ställer sig kommunen positiv till sociala investeringsfonder och sociala utfallskontrakt som möjliga verktyg för att etablera arbetsintegrerande sociala företag (ASF). Slutrapporten framhåller att ASF:er kan kanalisera medel till initiativ med både social och ekonomisk avkastning och att sociala utfallskontrakt kan vara effektiva i att minska samhällskostnader och ge konkreta arbetsmöjligheter. Den centrala modellen som Boden utvecklar kallar de just "Bodenmodellen", som syftar till att skapa ett ekosystem där kommunen, näringslivet och civilsamhället samverkar kring arbetsintegration, med ASF som en viktig komponent. Modellen betonar att kommunen inte bör driva ASF själva, men kan skapa förutsättningar genom politisk vilja, strategisk upphandling och strukturerad samverkan. Även här befinner sig analysen på konceptuell nivå, men visar hur kapitalbaserade instrument integreras i en bredare diskussion om systemförändring.

LTU Business är en konsultfirma som genomförde en förstudie tillsammans med Region Norrbotten och undersökte finansieringsformer för en innovativ investeringsfond.

48 Ibid, sid 51
49 Kungälvs kommun, 2025
50 Region Dalarna, 2026, sid 13

Ansatsen är att den ska skilja sig från traditionell finansiering genom att den skapar ett utrymme för långsiktigt, förebyggande utvecklingsarbete, snarare än att enbart finansiera satsningar vars tillväxt mäts i ekonomiska termer eller i antal arbetstillfällen. Då skulle man till exempel kunna finansiera mer inom kultur. Fonden bör också fungera som ”innovationsmotor” och stärka kapaciteten i ideellt drivna organisationer. Från början tänkte projektteamet att regionen skulle vara den naturliga ägaren till en social investeringsfond, men den idén avvisades under projektets gång. Flera andra initiativ i regionen ses som möjliga plattformar för att inkludera en finansieringsverksamhet. Kapitalet till en fond tänker man sig komma från både det offentliga och privata näringslivet, men även att civilsamhället självt bidrar.

Förstudien i Norrbotten presenterar tre konkreta förslag på finansieringslösningar:

- **Förslag 1:** Testa och utvärdera en tematiskt avgränsad fond. Förslaget innebär att en fond avgränsas till ett specifikt temaområde, exempelvis kultur och samhälle, snarare än att täcka hela det sociala fältet. Detta för att minska komplexitet och underlätta styrning och uppföljning.
- **Förslag 2:** Bygga vidare på befintliga stödstrukturer. Istället för att skapa en helt ny fondstruktur rekommenderas att mobilisera kapital genom redan existerande organisatoriska plattformar och samverkansinitiativ. Särskilt framhålls projektet KOSA som ledde till starten av Norrbottens Kultur- och samhällsfond[51], som samlar industri, offentlig sektor, civilsamhälle och akademi, som en lämplig testbädd.
- **Förslag 3:** Utforska återföring av kommunala överskott till fondändamål. En modell där kommuner avsätter delar av sina överskott till en gemensam fond diskuteras, men bedöms kräva vidare utredning kring juridiska och politiska förutsättningar.

Mobilisering av organisatoriska resurser: finansiering som samverkanskapacitet

En andra övergripande tematik i dessa projekt rör finansiering som mobilisering av organisatoriska resurser snarare än enbart monetära medel. Särskilt som flera betonar att innovativ finansiering inte främst handlar om att hitta mer eller nytt kapital, utan att styra befintligt kapital och resurser till sådant som har bevisad effekt eller tydliga belägg för varaktig, positiv förändring. I flera av ESF-projekten framträder insikten att finansieringsproblematiken därmed är nära sammanflätad med frågor om styrning, mandat och kapacitet. Även i de projekt där syftet är att förmedla (mer) kapital så är samverkan mellan både finansiella institut och andra typer av finansiärer intimt kopplat till samverkan med många andra parter. Inte minst eftersom mätbarhet av aktiviteter och effekter i finansierade projekt är central.

Kungälvs kommun betonar behovet av tydlighet i modell, styrning och processer och föreslår en tvärsektoriell struktur med politisk nivå, exekutiv styrgrupp, arbetsgrupp och rådgivande extern grupp. Finansiering kopplas här direkt till organisatorisk design och att det skapas en central budget eller ”resurspott” som kan förmedla bidrag och finansiering till de föreningar som riktar verksamhet och insatser till social integration och unga med psykisk ohälsa. Det är inte enbart resurspottens storlek som är avgörande, utan hur resurserna knyts till prioriterade utfall och hur ansvar fördelas.

I Dalaprojektet beskrivs ett regionalt innovations- och stödsystem där region, länsstyrelse, en stödorganisation för entreprenörer och kooperativa företag, banker och civilsamhälle börjat samverka. Här framträder finansiering som ett ekosystem. Det konstateras att det finns begränsad tillgång till kapital för etablering och tillväxt för aktörer i den sociala ekonomin, men också att “låg förståelse” hos finansiella aktörer utgör ett hinder[52]. Därmed identifieras finansieringsmognad – hos både mottagare och finansiärer – som en central faktor.

Karlskoga utvecklar i sin tur den fysiska och organisatoriska mötesplats för digitalt lärande, som under några år drivits dels som en fritidsverksamhet, dels som ett kompetenslyft för personer i arbetsmarknadsåtgärder. En ny, central mötesplats vid ett av stadens torg beskrivs som en miljö som inte primärt associeras med arbetsmarknadsinsatser, utan som en inkluderande arena för digital kompetensutveckling som kan möta behov även hos privata näringslivet och föreningslivet.

51 https://www.lulea.se/kommun--politik/pressrum/pressrum/2025-06-27-lulea-kommun-beviljas-medel-for-nytt-projekt-som-ska-starka-kulturens-roll-i-samhallsomstallningen.html
52 Region Dalarna, 2026, sid 16.

Satsningen blir här intimt kopplad till Karlskogas identitet som en attraktiv plats att bo och arbeta, och därmed mötesplatsens förmåga att attrahera flera målgrupper när industrin efterfrågar en arbetskraft som det råder brist på. Projektet slutrapport betonar att den bredare ansats som de landat i kommer att göra mötesplatsen mer intressant och effektiv som en arena och att en ny, gemensam förening (troligen på tillfällig grund) behövs för att som intermediär mellan kommun, näringsliv och civilsamhälle. Sådana samverkansprojekt som har ett gemensamt syfte att utveckla och innovera har etablerats tidigare i Sverige, när exempelvis omställningen till e-handel gjorde och små leverantörer till kommuner upplevde att de på egen hand varken klarade eller ville utveckla egna, självdesignade lösningar.[53] Finansiering förstås således som ett resultat av samverkansarenans legitimitet och attraktionskraft. Den skulle kunna utgöras av en kombination av finansieringar som sker i olika steg: sponsring och eventuellt andra resurser från några av de större industribolagen, medlemsavgifter från de organisationer som vill delta, samt att föreningen ingår ett IOP med kommunen.

Upphandlingar med sociala krav, reserverade upphandlingar till idéburen sektor eller arbetskooperativ och rådgivningsstöd lyfts fram som centrala verktyg för att främja social innovation och socialt företagande av projektet i Boden. Finansiering integreras här i kommunens ordinarie styr- och upphandlingssystem. Begreppet ”kommunalt entreprenörskap” används för att beskriva en kommun som aktivt faciliterar innovation genom att tillhandahålla resurser i form av uppdrag, inkubatorstöd och samverkansplattformar, vilket är i linje med hur även Karlskoga kommun resonerar på det området.

Lärdomar: systemperspektiv, intermediärer och finansieringsmognad

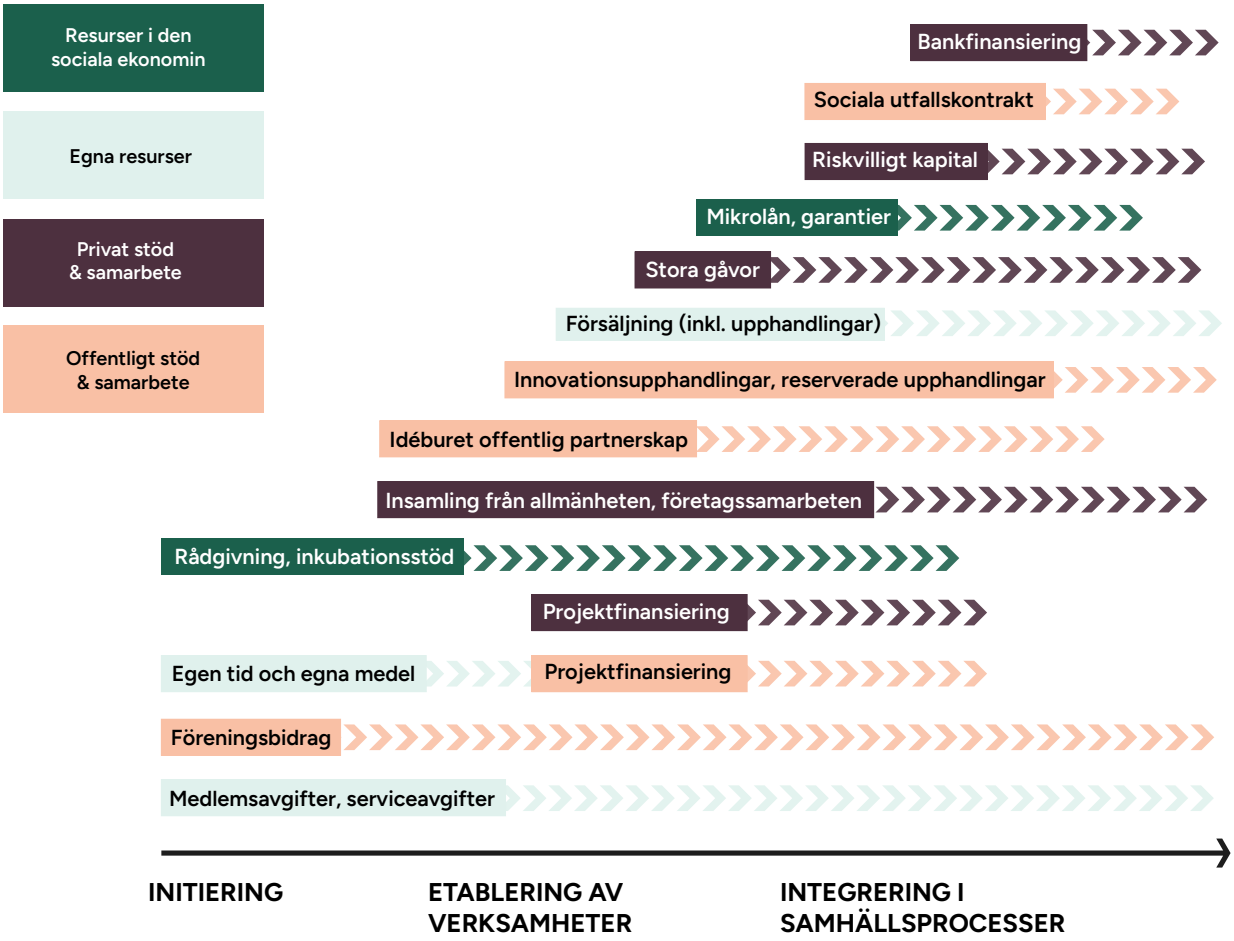
Utifrån modellen ”Orienteringskarta för samhällsförändring”[54] som utvecklats av Mötesplats Social Innovation deltog representanter från fem av projekten i ett utbyte av vilka erfarenheter de har haft under projektets gång. Deltagarna mappade dessa erfarenheter kring de fyra faktorerna i modellen: Aktörer & samverkan, Samhällsstrukturer, Stöd och resurser, Normer. Erfarenheterna var ganska jämnt fördelade mellan de olika faktorerna.

Sammanfattningsvis pekar projekten på flera gemensamma lärdomar. För det första framstår behovet av en gemensam problembild som avgörande. I slutrapporterna beskriver Karlskoga hur “en gemensam förståelse har skapats hos organisationer av olika slag”, vilket ses som en indikator på måluppfyllelse. Kungälv betonar vikten av att “skapa en logisk och transparent koppling mellan finansiering och önskade utfall”. Innovation inom finansieringsområdet förutsätter alltså gemensamma tolkningsramar.

För det andra framträder intermediärer som centrala aktörer. Exempelvis Mikrofonden i Dalarna och en framtida social investeringssamverkan i Norrbotten är exempel på hur organisatoriska noder behövs för att strukturera kapitalflöden och samverkan. Det konstateras uttryckligen att det råder “brist på den typen av intermediärer i Sverige”, vilket kan ses som ett systemhinder. Slutsatsen görs dock utan någon ingående analys av vilka intermediärer som finns i Sverige.

För det tredje återkommer frågan om finansieringsmognad. I det gemensamma reflektionsmaterialet från projektens sista lärträff formuleras behovet av stöd till kapacitetsbyggande och finansieringsmognad för att öka möjligheterna till finansiering för sociala företag och social innovation. Detta visar att finansieringsproblemet inte enbart ligger i brist på kapital, utan i brist på anpassade strukturer och kompetens.

53 https://www.nea.nu/om-nea-2/
54 https://socialinnovation.se/si/orienteringskarta-for-samhallsforandring/

Figur 1: Många olika typer av finansiering finns för en organisation som utvecklar sociala innovationer. De flesta finansieringsformer är beroende av organisationens juridiska form.

Utmaningar och strukturella spänningar

Utmaningarna som identifierats i projekten är både praktiska och strukturella. Fragmenterad finansiering är ett återkommande tema. Kungälv konstaterade både under en gemensam projektträff att det finns "en rad bidragsformer … men dessa saknar en samordnad styrning och långsiktig strategi"[55]. Deras slutrapport lyfter fram att en kommun (och även för andra offentliga aktörer) finns en spänning mellan att behöva skapa nya och effektivare strukturer som samtidigt inte får bli komplexa eller ha höga transaktionskostnader, vilket ofta är fallet för sociala utfallskontrakt.

En annan återkommande spänning rör relationen mellan offentligt ansvar och privat kapital. Under den sista projektträffen ställde en av deltagarna frågan: "Finns en tydlig etisk och demokratisk dimension när vi börjar få in externt kapital i systemet. Vem bestämmer? Lägger vi bort vårt inflytande?" Denna formulering synliggör den normativa dimension som följer med innovationsprocessen. Här finns även en kulturell dimension. Det talas om behovet av ett paradigmskifte från traditionellt till innovativt förhållningssätt och finansiering och om att det ibland är svårt att gå från ord till handling. Finansiering i nya former framstår därmed inte enbart som en teknisk fråga, utan som en kulturell och institutionell omställning.

I LTU Business förstudie påtalas behovet av en fond för att förmedla finansiering till social innovation och till projekt och insatser inom social integration. Men de värjer sig för att skapa formella fondstrukturer, som beskrivs som administrativt tunga. Sådana slutsatser hämtas framför allt från kommuners och regioners tidigare eller nuvarande sociala investeringsfonder. Jämförelser görs inte med andra typer av fonder i Sverige, såsom filantropiska eller privata stiftelser som förmedlar bidrag utifrån olika teman på innovation eller andra typer av projekt. Likaså finns andra sociala investeringsfonder i Sverige, som startats på privat grund och av sociala företag, med formella men enkla fondstrukturer som inte omnämns och inte diskuteras.

55 Kungälvs kommun, 2025, sid 1.

Projekten har begränsade analyser utifrån tidigare, och framför allt regionala erfarenheter, som inte tar hänsyn till lösningar och nya strukturer i andra delar av Sverige. I Dalarnas förstudie, där Mikrofonden Sverige själv deltar, blir slutsatsen att den formella strukturen som Mikrofonden har är väl lämpad, att den kan inkorporera fler intressenter och utöka sitt uppdrag utifrån regionala behov. Enligt intervjuerna är det också det enda projektet som varit mycket aktiva i att söka exempel och lärdomar från andra platser, i detta fall Portugal.

Social innovation som förändring av relationer och resursflöden

Social innovation uppstår när nya kombinationer av resurser och aktörer skapar samhällsvärde och förändrar etablerade praktiker. I de analyserade projekten framträder social innovation tydligt i denna bemärkelse. Exempelvis beskriver Karlskoga-projektet hur den nya mötesplatsen för digitalt lärande inte primärt ska associeras med arbetsmarknadsinsatser utan vara en inkluderande arena för flera målgrupper. En väsentlig lärdom om att insatser för unga med fördel sker i miljöer som är attraktiva och inte har sin identitet som arbetsmarknadsinsatser. Många unga upplever att traditionella åtgärder (coachning, praktik, kurser) snarare befäster känslan av misslyckande. Kompetens, förmågor och lärande bör stå i fokus. Detta är ett uttryck för vad Westley et al.[56] benämner *transformativ social innovation* – innovation som förändrar relationer och institutionella logiker snarare än enbart levererar nya tjänster.

Liknande tendenser återfinns i Kungälvs förstudie, där man konstaterar att kommunen har en mångfald av bidragsformer men att dessa saknar en samordnad styrning och långsiktig strategi. Den föreslagna modellen med central resurspott och tvärsektoriell struktur är ett försök att förändra institutionella mönster för hur resurser fördelas. Detta kan tolkas genom institutionell teori[57] där innovation innebär förändring av regler, normer och kognitiva ramar. De spänningar som lyfts fram i förstudierna är inte unika för de offentliga projektägarna. Att undvika stor komplexitet, administration och höga transaktionskostnader är gemensamma förändringar som skett hos andra finansiella aktörer, särskilt med tekniskt stöd.

I Dalarna-projektet är etableringen av den regionala Mikrofonden ett konkret exempel på hur social innovation institutionaliseras genom nya finansiella arrangemang. Mikrofonden fungerar inte bara som kapitalförmedlare, utan som normförändrande aktör som legitimerar sociala företags affärsmodeller gentemot banker och offentliga aktörer. Därmed förändras relationerna mellan kapital och samhällsnytta.

56 Westley et al. 2014, Scott 2014
57 Scott W. R., 2014.

5. NYA SÄTT ATT FINANSIERA SOCIAL INNOVATIONSKRAFT

I detta kapitel görs en analys av det som framkommit av underlagen i tidigare kapitel. Här finns också ytterligare förklaringar och praktiska exempel på olika finansieringsformer. Ett av dem som ges lite mer utrymme, med tanke på att det är ett relativt nytt begrepp, är blandfinansiering. För att underlätta förståelsen för hur detta skulle kunna användas i praktiken finns också författarens idéer till fem varianter, i avsnittet ”Designmallar”.

5.1. Innovativ finansiering - vad är behovet?

Innovationskraften och intresset för att utveckla positiva sociala effekter i Sverige är stor, inom alla samhällssektorer. Men till skillnad från flera andra länder i Europa visar genomgången av regionernas tillväxtstrategier att det finns en stark förskjutning mot att främja innovation för att stärka den nationella konkurrenskraften och den ekonomiska tillväxten. Tidigare fanns en större bredd av framför allt offentlig finansiering för social innovation och socialt företagande inom regeringsuppdragen till Vinnova och Tillväxtverket, som även betonade vikten av social hållbarhet med anledning av bland annat invandring, åldrande befolkning, ökande nivåer av mental ohälsa och sjukskrivningsnivåer. Men dessa satsningar har försvunnit nästan helt och tillväxtstödet till socialt inriktade entreprenörer har skett i marginalen[58].

Social innovation präglas av att många aktörer är med i processen och oftast även i den verksamhets- eller affärslogik som följer när innovationen implementeras. Processer och beslutsvägar blir då längre och tar längre tid att bevisa sin ekonomiska bärkraft. Offentliga upphandlingar frestar på de mindre organisationernas kapacitet och uthållighet. Det är ett viktigt skäl till att finansieringen blir en större utmaning för dessa typer av bolag och organisationer eftersom det krävs större uthållighet. Detta passar få privata finansiärer och riskkapitalfonder som jobbar inom relativt korta cykler. De offentliga riskkapitalfonderna i Sverige har tolkat sitt uppdrag att komplettera den privata marknaden genom att göra samma typer av bedömningar och jobbar i samma strukturer[59], där en investering behöver ge en flerfaldig avkastning inom tio år. Det passar innovation som kan skalas upp genom snabb internationell expansion, men helt olämpligt för dem som främst arbetar på lokal eller regional nivå.

Här uppstår glappet. Entreprenörer och organisationer som inte kan uppvisa snabb ekonomisk tillväxt och stor potential för lönsamhet, även om de på längre sikt kan utveckla både ekonomiska och sociala värden, behöver andra finansieringskällor och kanske också andra modeller. En del organisationer har på innovativa sätt lyckats finansiera sociala innovationer och tillväxt i verksamheten genom att vara duktiga på att förhandla bra villkor med leverantörer och fastighetsägare, och att hitta fler intäktsströmmar och att utbyta tjänster och värden med till exempel det lokala näringslivet. Det här är troligen det vanligaste sättet att lösa finansieringen, genom flera olika bidrag till en god ekonomi.

58 Brännvall R., 2023
59 ibid

Praktiskt exempel: Kombinerade, mindre finansieringslösningar

Uppsala Matråd är en ung organisation som jobbar för att skapa en framstående matkultur i Uppsala. De strävar efter att stärka samtliga aktörer inom matsektorn i regionen, från småskaliga producenter till framgångsrika startups inom mat genom samverkan och påverkansarbete på systemnivå. Föreningen driver sin verksamhet på Ulleråker Gård, en centralt belägen plats där de driver odlingar, café, kulturell verksamhet och samverkan med olika aktörer.

Deras intäktsströmmar består för närvarande av fyra olika delar, riktade till allmänheten och till det offentliga:

Försäljning till allmänheten:

- Grönsaker
- Kafé
- Pizza och matevent

Andelar i jordbruket:

- Förköp av grönsakslådor. Betalning mars, hämta från maj och framåt

Konstprodukter:

- Samarbete med konstnärer för tryck på affischer och tröjor. Intäkterna delas 50/50.

Försäljning till staden:

- Offentliga event
- Utveckling av multifunktionella mötesplatser

Utbyten av tjänster och värden drar nytta av att föreningen har volontärer och supporters bland lokala företag:

Samarbete med leverantörer/ företag:

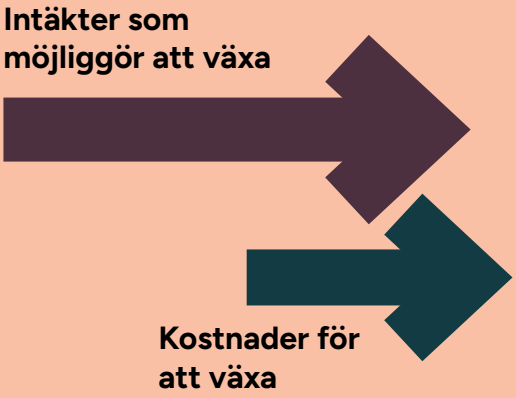
- Kostnadsfria eller kraftigt reducerade material för odlingen och för pizzatillverkning
- Sponsring

Volontärer:

- Planering
- Operativt arbete

Föreningen har även projektbidrag och verksamhetsbidrag. Den här blandningen har gett bra grund för att starta verksamheten, men ger inte utrymme att kunna expandera. Därför blev det nödvändigt att även fundera över hur finansieringsgapet skulle lösas. Föreningen startade ett aktiebolag för att hantera de kommersiella intäkterna, som sedan kan komma föreningen till godo.

Föreningen startade bolaget med 25 000 kronor i aktiekapital, samt räntefritt lån på 75 000 kronor. Under vintern är intäkterna begränsade. Därför förhandlade föreningen med hyresvärden (Uppsala kommun) om att skjuta upp hyresbetalningar till perioder med högre intäkter.

Finansieringsgapet har lösts utifrån tre aspekter:

- Ägarinsats
- Förbättrad likviditet
- Tillväxtplan som gör det möjligt att ta ett lån från extern aktör

Tillväxtplanen, inklusive en likviditetsbudget godkändes av Mikrofonden, som beviljade ett mindre lån. Eftersom verksamheten startade på sommaren och första året har präglats av investeringar ansökte de även om 18 månaders amorteringsfrihet. Detta gör att organisationen kan ta sig igenom två högsäsonger och börja återbetala lånen till Mikrofonden och medlemmarna när intäktsnivån är stabilare.

Blandfinansiering förekommer i mindre skala, i enkla former

Större satsningar kräver oftast ett mer koordinerat och strukturerat sätt att lösa finansiering för social innovation. Blandfinansiering (blended finance) är en strategi som kombinerar flera typer av finansieringssätt med hjälp av olika finansiärer som var och en har olika krav på avkastning och risk, men med en gemensam önskan att finansiera ett specifikt syfte och effekt. Internationella exempel visar ofta en kombination av offentligt, privat och filantropiskt kapital för att mobilisera investeringar med både social och ekonomisk avkastning[60]. Det är en väl beprövad metod inom internationell biståndsfinansiering. Utvecklingsbanker eller andra biståndsaktörer får med privata finansiärer genom att de på olika sätt kan sänka risken att delta i projekt och/eller i länder där kommersiell finansiering inte fungerar[61]. Centralt är att offentliga medel, eller filantropiskt kapital, används för att minska risk och attrahera privat kapital. Det är ett viktigt område att utforska eftersom många exempel utomlands visar[62], och även med några exempel i denna rapport, att det skulle kunna vara ett sätt att komma åt problematiken kring finansiering för uppskalning, implementering och långsiktigt införande av sociala innovationer.

Blandfinansiering kan användas för olika behov och lösningar. Ofta är de skräddarsydda för sina specifika ändamål och beroende på hur olika finansiärer har möjlighet att delta.

60 OECD, 2018; Convergence, 2019
61 UN Global Compact, 2019 och Act, 2020.
62 PwC, 2024

Lite förenklat förekommer blandfinansiering baserat på fyra utgångspunkter: baserat på projekt, organisation, fond eller utfallsbaserad upphandling:

- **Projektbaserad blandfinansiering**. En offentlig eller filantropisk finansiär går in med en del av finansieringen och resten finansieras av kommersiella finansiärer. Statliga garantier kan också vara ett alternativ till att staten tar en del av kostnaden. Ett vanligt exempel är investeringar i infrastruktur eftersom modellen kan göra det enklare att finansiera flera projekt, även i olika faser, med samma finansieringsupplägg. Modeller har börjat utvecklas i Sverige för att undersöka hur exempelvis investeringar i förnybar energi eller (järn)vägar ska kunna byggas och rustas.
- **Företagsbaserad blandfinansiering**. Ett företag eller annan organisation får en del av sin finansiering löst genom en garanti, och/eller lån med fördelaktiga villkor, eller bidrag till ett specifikt syfte. Andra finansiärer deltar på marknadsmässiga villkor. (Se det praktiska exemplet Järva Gymnasium nedan)
- **Fondbaserad blandfinansiering.** Fonder som accepterar att finansiera organisationer, eller projekt, med högre risk och/eller lägre avkastningskrav än vad motsvarande kommersiella fonder skulle göra. Dessa fonder investerar tillsammans med andra finansiärer, och en del erbjuder själva olika finansieringsinstrument för att kunna vara flexibla med vilka typer av organisationer som finansieras. Fonderna är ofta finansierade av olika typer av aktörer och har ofta en blandfinansiering i sin egen kapitalstruktur av aktier och lån.
- **Utfallsbaserad upphandling**. Privata investerare eller filantropiskt kapital investerar i en obligation eller utfallskontrakt där återbetalning görs av en offentlig aktör i förhållande till de resultat som uppnås. (Se exemplet hälsobligationen i Region Stockholm nedan)

I Sverige har dessa modeller prövats i begränsad omfattning. Den ESF-finansierade förstudien i Dalarna visar flera av dessa exempel på blandfinansiering. På företagsnivå och projektnivå används garantier och medlemsinsatser i kooperativa företag för att minska risken för privat kapital, framför allt banker. Mikrofonden har själv blandfinansiering i sin kapitalstruktur, med garanti från den Europeiska investeringsfonden (EIF), där EIF kan täcka upp till 80 % av framtida kreditförluster för Mikrofondens utlåning till sociala företag och idéburna aktörer. Detta är ett tydligt exempel på hur offentliga instrument kan minska risken i kreditportföljer för social innovation. Även Impact Invests sociala tillväxtfond[63] och Utfallsfonden[64] är fonder som har karaktären av blandfinansiering, eftersom deras finansieringar också fungerar katalytiskt och tar risker som andra, traditionella riskkapitalfonder inte tar.

I de ESF-finansierade förstudierna, som beskrevs ovan, finns flera exempel på försök till att kombinera kapital men inte alltid på ett koordinerat, strukturerat sätt utifrån ett givet projekt eller organisation. Kungälvs slutrapport, som varnar för komplexitet, ser avancerad finansiell förståelse som en förutsättning för blandfinansiering. De föreslår finansiering via kommun, region, stat, EU och näringsliv med initiativ för samfinansiering, som även kan ske vid olika tidpunkter. Där finansieringen inte samordnas finns dock inte möjligheten att påverka ett projekts riskprofil, poängterar projektet. I Karlskoga står samverkan och att bidra med resurser efter förmåga i centrum för idén om en ny samverkansform för den sociala innovationen som ska implementeras bredare. Blandfinansiering skulle här kunna få en annan innebörd, som inte bara innefattar det monetära kapitalet.

Projekt och intervjuer för denna rapport visar, om så i begränsad omfattning, att blandfinansiering inte är okomplicerad i en svensk kontext. Dalarna konstaterar att det finns "fortsatt stort behov av bidrag", vilket indikerar att många sociala verksamheter saknar betalningsförmåga eller intäktsmodeller som möjliggör återbetalningspliktigt kapital. Detta ligger i linje med kritik mot en alltför långtgående finansiell instrumentalisering av sociala frågor[65], det vill säga att sociala värden behöver räknas om i pengar för att få tyngd. Blandfinansiering kräver dessutom finansieringsmognad. I reflektionerna vid projektens gemensamma lärträffar betonas behovet av stöd till kapacitetsbyggande och finansieringsmognad. Detta anknyter till litteratur om impact investing, där framhålls att investeringsberedskap och intermediär kompetens är avgörande för att kapital ska kunna kanaliseras effektivt[66].

63 www.impactinvest.se
64 www.utfallsfonden.se
65 Dowling, E., 2017.
66 Höchstädter, A. och Scheck, B., 2015.

De flesta exempel på blandfinansiering finns inom verksamheter där det finns bra möjligheter att göra budgetar och långsiktiga prognoser på verksamhetens omfattning. Till exempel vård, omsorg, skola. Nya verksamheter finansieras då ofta med en blandning av ägarkapital och lån. Detta är den vanligaste och enklaste formen av blandfinansiering. För socialt innovativa verksamheter kan det vara svårare att lägga fram en tillförlitlig prognos om hur verksamheten kommer att utvecklas framåt. Då är det mycket svårare att få tillräckligt med ägarkapital. Likaså om verksamheten inte drivs i aktiebolagsform måste ägarkapital ersättas av annan finansiering. Ett exempel på detta var situationen för Järvaskolan. Deras grund- och gymnasieskolor i Stockholm drivs visserligen i aktiebolagsform, men ägs av en icke-vinstdrivande stiftelse. Exemplet visar dock att blandfinansiering kan vara relativt okomplicerad och inte behöver ge upphov till extra administration.

Praktiskt exempel: Blandfinansiering för en ny skola

Järvaskolan startade som en högstadieskola i Kista. Verksamheten fick ett stort elevunderlag och efter några år ville grundarna även starta en gymnasieskola. Lämpliga lokaler fanns i en fastighet som ägs av den privata fastighetsägaren Hemsö. Finansiering för att utrusta och starta Järva Gymnasium möjliggjordes genom att flera olika aktörer, med olika profil och riskaptit, erbjöd olika typer av finansiering. Den första och mest avgörande finansieringen som möjliggjorde övrig finansiering kom från fastighetsägaren.

Komponent 1 - Riskdelning via ny hyresmodell och investeringsstöd

a) Omsättningsbaserad hyra

I stället för traditionell fast hyra per kvadratmeter betalar skolan hyra per elev. Detta innebar i praktiken en omsättningshyra. Fastighetsägaren tog därmed en del av risken kopplad till elevantalet. Detta var ovanligt – fastighetsägaren hade inte tidigare skrivit ett sådant avtal. Detta gäller den första kontraktsperioden när verksamheten växer och stabiliseras steg för steg.

b) "Investeringsbidrag"

Fastighetsägaren gav ett så kallat investeringsbidrag. I praktiken var det ett lån som löper över hyresavtalets kontraktstid. Lånet finansierade sådant som normalt är hyresgästens kostnader som lås och larm, internet, kameraövervakning och annan infrastruktur. Återbetalningen av lånet läggs på hyran.

c) Borgensåtagande i stället för hyresgaranti

I stället för att låsa kapital i hyresgaranti användes moderbolagsborgen. Detta minskade behovet av att ha miljonbelopp spärrade på konto. Fastighetsägaren kunde "mata in" borgensåtagandet i sin riskmodell.

Logik: Antingen lyckas skolan – då får fastighetsägaren tillbaka kapitalet med ränta. Eller så misslyckas skolan – då finns ingen hyresgäst. Därmed finns ett gemensamt intresse av framgång
Effekt: kraftigt reducerat kapitalbehov vid start.

Komponent 2 - Garant och katalysator

Mikrofonden var en central möjliggörare. Fonden tog initiativ till dialog med en bank och ställde upp med garanti för banklånet. Mikrofonden fungerade alltså som riskdelare, legitimitetsgivare och förmedlare mellan social verksamhet och banker.

Komponent 3 - Lån med social profil

Ekobanken gick in med ett femårigt lån, tack vare Mikrofondens garanti. Bankens villkor var relativt lika andra bankers och Almi Företagspartner gick också in med ett lån.

Komponent 4 - Långsiktig filantropisk partner

Stenbeckstiftelsen har vid flera tillfällen skänkt pengar till både grundskolans och gymnasieskolans verksamhet. De har även bidragit med icke-finansiellt stöd i form av råd, stöd vid Skolinspektionens tillsyn med mera. Deras engagemang beskrivs som långsiktigt och värdebaserat – fokus på barns utveckling och strukturell förändring. Detta kapital var avgörande för att bygga uthållighet och att klara perioder av press.

Komponent 5 - Leasing för minskat kapitalbehov

SEB hjälpte till genom att erbjuda leasinglösningar för elevskåp, datorer, IT-utrustning, viss inredning och tekniska installationer. Detta minskade behovet av eget kapital kraftigt.

Järva Gymnasium är ett tydligt exempel på blandfinansering genom att riskerna fördelas på olika finansiärer så att ingen enskild part behöver hantera hela risken:

- Fastighetsägare: tog affärsrisk via omsättningshyra.
- Mikrofonden: tog kreditrisk genom garanti.
- Ekobanken: tog utlåningsrisk.
- Stiftelser: tog högre uthållighetsrisk och risk i de sociala utfallen.
- Leasingaktör: tog tillgångs- och finansieringsrisk.
- Moderbolag: tog borgensrisk.

För skolans ägare innebar det att skolan kunde startas med relativt lite kapital och att skolans verksamhet kan skalas upp över tid.

Aktör	Typ av kapital	Risknivå	Logik
Fastighetsägare	Lån + riskdelad hyra	Medel	Kommersiell men flexibel
Garantifond	Garanti	Hög	Social katalysator
Bank 1,2	Lån	Medel	Social banklogik Riskvillig bank
Bank 3	Leasing	Medel	Kommersiell
Filantrop	Gåvokapital	Hög	Impact/filantropi

Tabellen visar hur blandfinansieringen innehåller olika kapitalformer, olika risknivåer och investeringslogiker. Därtill finns också aktörernas olika avkastningskrav som sträcker sig från noll hos filantropen (eller enbart socialt resultat) till marknadsmässig avkastning hos bankerna.

Modellen med blandfinansiering har fallit väl ut. Skolans elevantal överträffades stort och mål som sattes för sju år framåt uppnåddes inom två år, enligt skolans grundare.

Andra finansieringssätt som tar höjd för risk

I privatägda företag är konvertibellån och optioner ett sätt att finansiera innovation där utfallen är osäkra, särskilt vanligt i startups. Finansiären tillhandahåller ett kapital som är tänkt att göra finansiären till delägare i framtiden, men eftersom många osäkerheter finns i ett tidigt skede innan en ny produkt har ett flertal betalande kunder, så skjuts frågan om det ekonomiska värdet av detta på framtiden. Även betydelsen av produkten ur ett socialt perspektiv kan skjutas på framtiden på liknande sätt: En finansiär kan erbjuda ett lån i form av en konvertibel eller betala för en option om att bli delägare i framtiden, under förutsättning att en social effekt har uppnåtts.[67] Exempel på detta finns hos Impact Invests sociala tillväxtfond, där de sociala utfallen i flera av deras lånefinansieringar avgör om lånet ska amorteras eller om hela eller delar konverteras till eget kapital.

Den etiska aspekten av blandfinansiering och sociala investeringar

En särskilt viktig aspekt när blandfinansiering eller privata investerare deltar i finansiering av organisationer och projekt i idéburen välfärd eller i civilsamhället är den etiska och demokratiska dimensionen. Vem får inflytande och vem bestämmer? Det har även tagits upp i individuella intervjuer för denna rapport, exempelvis i Boden när ett socialt företag under bildande är delvis beroende av den goda viljan hos en privat entreprenör att fritt använda dennes resurser i ett odlingsprojekt. Kommer det att vara hållbart ekonomiskt att räkna med en sådan subvention? Detta pekar på det som Nicholls[68] beskriver som spänningen mellan sociala värden och finansiell logik. När privat kapital (och resurser) introduceras i välfärdsnära verksamheter uppstår frågor om styrning, ansvar och legitimitet. Blandfinansiering i dessa projekt bör därför förstås som en pågående omförhandling av finansieringslogiker snarare än som en färdig modell. Även Svenska kyrkan påtalar försiktighet med tillämpningen av blandfinansiering. Avvägningen mellan privat och offentlig finansiering, och kombinationer av detta, är politisk, menar de[69].

67 Fotnot: Även ett vanligt lån kan också konverteras till aktiekapital när som helst i ett företag, men det är oftast inte accepterat i villkoren från långivare.
68 Nicholls, A., 2010
69 Act, 2020

Lovande resultat i innovativ finansiering för bättre hälsa

Förutom sociala investeringsfonder så ingicks även ett fåtal sociala utfallskontrakt mellan 2016 och 2018 internt i svenska kommuner[70], utan involvering av en extern finansiär. Betydligt fler undersökte möjligheten. Men precis som de sociala investeringsfonderna, har projekten ofta inte blivit av på grund av samma skäl - komplexitet och stora osäkerheter kring återföringslogiken. Den preventiva insatsen för att motverka diabetes typ 2 inom Stockholms län var den första, större sociala investeringen inom en region (om ca 30 miljoner kronor) som gjorts i samverkan med den privata finansmarknaden. Kanske blir detta ett ledande exempel som sätter en modell som är möjligt att replikera. Projektet är i sig även ett intressant exempel på hur målgruppen rekryterades genom breda kampanjer till stockholmare i sociala medier, och hur en ny typ av hälsoprogram genom digitala hjälpmedel lyckats uppmuntra till nya levnadsvanor över en längre tid. Finansieringen skedde i form av en obligation plus strukturen av ett socialt utfallskontrakt. Den ekonomiska vinsten för investeraren som köper en sådan obligation är beroende av vilka resultat det blir i form av förbättrade hälsoindikatorer och markörer hos målgruppen. Modellen för detta och förstudien till obligationen genomfördes av Impact Invest, då Europeiska Investeringsbanken ville se om det fanns förutsättningar även i Sverige för denna typ av social investeringsmodell, som börjat växa fram i andra europeiska länder. Flera banker och försäkringsbolag visade tidigt intresse och fyra år senare blev verklighet då Region Stockholm beslutade att ge ut denna hälsoobligation med hjälp av SEB. Skandia investerade i den femåriga obligationen vilket betalar företaget Health Integrator att utföra preventiva insatser (framför allt motions- och kostprogram via en digital plattform). 925 personer med risk för typ 2-diabetes deltog i programmet. Utvärderingen efter två år visade mycket goda resultat genom minskad medicinsk risk, i mer än halva målgruppen.[71] Projektet avslutas under hösten 2026. Som investerare får Skandia vänta till projektet är slut och förbättringar i hälsa kan påvisas utifrån regionens kostnadsbesparing. Skulle projektet inte lyckas kan de förlora upp till 20% av det investerade beloppet och vid framgångsrikt resultat betalas upp till 10% i avkastning till det investerade beloppet.

Sociala obligationer hör till en grupp av obligationer som kallas hållbarhetsobligationer. De vanligast förekommande obligationerna i denna grupp är gröna obligationer som vunnit stor uppmärksamhet under de senaste åren. Särskilt pensionsfonder har ökat kraven på hållbara investeringar. Varianter på dessa har börjat förekomma i form av blå (för projekt relaterade till hav och sjö), skogs- och sociala obligationer. Men den här finansieringsformen är fortfarande väldigt ovanlig i Sverige på sociala områden. Kommuninvest är en de få som på senare tid har erbjudit en social obligation till köpare i finansmarknaden för att finansiera sin portfölj av socialt hållbara lån till kommuner och regioner, varav den första gavs ut i april 2025 till ett värde av tre miljarder kronor. Dessa lån är till för investeringar inom tre kategorier: boende och boendemiljöer; trygghet, säkerhet och tillgänglighet; samt hälsa, utbildning, idrott och kultur[72]. De flesta av investeringarna har varit en investering i fysisk miljö (allmännyttans bostäder, utemiljöer) i socialt utsatta områden med en koppling till en social insats. I villkoren för att söka ett socialt hållbart lån ingår att ansatsen ska vara innovativ. Deras definition av innovation är exempelvis att en arbetsmetod som fungerat bra på ett ställe introduceras på en annan plats.[73] Det framkommer inte i övrigt i effektrapporteringen av beviljade lån på vilket annat sätt innovation främjades.[74] Beskrivningar av hur sociala utfallskontrakt, sociala obligationer och andra strukturerade finansiella instrument fungerar finns i rapporten "Att investera för bättre resultat i offentlig välfärd."[75]

70 RISE, 2022
71 Region Stockholm (2023)
72 Kommuninvest (2025a)
73 Kommuninvest, 2025b
74 Kommuninvest, 2025a
75 Brännvall och Åshuvud, 2019

Designmallar: blandfinansierings-strukturer för social innovation i Sverige

Nedan följer fem praktiska, modulära mallar. De är avsiktligt skrivna som "byggblock" så att de kan kombineras (t.ex. garanti + utfallskontrakt + social obligation). Principerna utgår från svensk praktik (utfallskontrakt, Kommuninvest, Mikrofonden, EU-instrument) och är framtagna av författaren till denna rapport.

Mall för liten lokal pilot

Syfte: snabbt testa social innovation (6–18 månader) utan att låsa kommunen vid fullskalig drift.

Passar: lokala civilsamhällesinitiativ, tidiga kommunpiloter, skol-/äldrepreventiva insatser.

Struktur: *Bidrag + villkorsbaserat lån + enkel utfallsersättning*

- Filantropi/offentlig aktör ger basbidrag (för design/implementering).
- Lån där en del av skulden efterskänks när mätbara delmål nås (lån som efterskänker exempelvis 20% när målet uppnås eller annan villkorsogik), alternativt ett bidrag som är villkorat.
- Kommun (eller annan utfallsbeställare) lägger en liten "success fee" för att skapa incitament och data.

Steg-för-steg (komprimerad)

1. Definiera kärnproblem och målgrupp (en "förstudielogik").
2. Sätt 2–4 indikatorer som är mätbara inom 12 månader.
3. Bygg enkel budget för ett projekt som har ett fåtal steg och kvantiferbara milstolpar.
4. Säkra basbidrag + villkorad finansiering som är kopplade till indikatorerna
5. Skapa ett kort avtal med: datadelning, indikatorer för sociala effekter, vem som verifierar, och hur återbetalning triggas
6. Genomför + följ upp månadsvis; ha "avbryt/fortsätt"-punkt vid 6 månader.
7. Om indikatorer uppnås: möjlighet att konvertera till Mall för kommunal uppskalning (nedan).

Mall för skalning av social innovation i företag

Syfte: finansiera uppskalning (produktutveckling, säljkapacitet, implementeringsstöd) där intäkter ofta kommer via upphandling och försäljning till offentliga kunder (kommun/region) och kräver lång säljcykel.

Passar: företag med god tillväxtprognos och god ekonomisk kompetens

Struktur: Garanti + banklån och eventuellt även lån med intäktsdelning

- Nationell garantifacilitet täcker portföljrisk (exempelvis Mikrofonden/InvestEU).
- Banklån/eller privat lån finansierar rörelsekapital och leveranskapacitet (exempelvis Almis mikrolån upp till 250 000 kr kan vara "katalytiskt" i tidigt skede.)
- Social investerare som ger ett royaltybaserat lån mot återbetalning som procent av omsättning tills cap uppnås (minskar konkursrisk jämfört med amorteringstung skuld).

Praktisk svensk implementering: Royalitybaserade lån har knappats använt i Sverige annat än i ett exempel hos inkubatorn Sting. Formen förekommer oftare i USA, men kan kontraktsmässigt byggas som en royalty/omsättningsbaserad återbetalningsmekanism i privat låneavtal; avgörande är tydlig redovisning, kassaflödesdefinition och säkerheter (ofta svaga). Här krävs juridiska avtal som passar situationen och finansiärens villkor och stegen följer främst de etablerade processer som banken och den som garanterar finansieringen har.

Mall för kommunal serviceupphandling med utfall

Syfte: förbättra kommunal tjänsteleverans med delad risk och tydliga utfall.

Passar: organisation med god kapacitet för projektstyrning, intern eller extern kompetens för effektmätning, samt ekonomisk uppföljning

Struktur: Utfallsbaserad upphandling (operationellt utfallskontrakt) + leverantörsrisk

Detta är väl beprövat i svenska piloter (exempelvis Botkyrka och Örnsköldsvik).

Typiska villkor:

- Del av ersättning fast (aktivitetsersättning) och del utfallsbaserad, med risknivå 50–75 % i pilotexemplen.
- Utfall definieras som förändring mot referensperiod, ofta trendjusterad (t.ex. via sjukpenningtal).
- Tak för utfallsersättning och ibland premie (t.ex. maxpremie 25–37 % som förekommit i piloter).

Steg-för-steg:

1. Förstudie och val av utfallsmått.
2. Fastställ referensperiod och mätmetod (inkl. trendjustering).
3. Utforma upphandlingsdokument (LOU).
4. Sätt incitamentskurva (golv/tak; aktivitetsersättning; utfallsersättning).
5. Etablera styrforum (t.ex. "insatsråd" som är vanligt i piloter).
6. Genomför + kvartalsvis styrning + transparens i data.
7. Utvärdera efter 12–18 månader; besluta skala/avsluta.

Mall för större kommunal omställning via extern finansiering

Syfte: finansiera större preventions- eller omställningsprogram där kommunen annars har svårt att frigöra budgetutrymme.

Passar: organisationer med god kapacitet för projektstyrning, intern eller extern kompetens för effektmätning, samt ekonomisk uppföljning. Svenska exempel: Härnösand, Söderköping, Österåker tillsammans med Utfallsfonden.

Struktur: Finansiellt utfallskontrakt med extern finansiär (fond) + betalning baserad på kostnadsbesparingar och kombination med sociala effekter

Designparametrar (praktiskt bevisade i Sverige):

- Grundfinansiering av projektet plus eventuell option på ytterligare finansiering: Härnösand har exempelvis 35 Mkr som grund + option 15 Mkr beroende på framsteg och behov.
- Betalningsformel med tak: Österåker betalar per andelsenhet framgång och har tak vid 35 %.
- "Pay only if it works": Söderköping betalar bara tillbaka om mätbara resultat uppnås.

Redovisnings- och budgetkrav: designen måste spegla hur redovisning fungerar i kommunen — mottagen finansiering är skuld, avsättningar/ansvarsförbindelser kan krävas och budget behöver hantera både projektkostnader och möjlig finansiell kostnad vid framgång.

Mall för portföljstruktur som skalar kapitalmarknad + lokala insatser

Syfte: skala sociala investeringar via kapitalmarknaden (låga räntor, stor volym) och kombinera med lokala sociala insatser och/eller utfall.

Passar: större organisation(er) med god kapacitet för projektstyrning, intern eller extern kompetens för effektmätning, samt ekonomisk uppföljning.

Struktur: Sociala obligationer + sociala hållbarhetslån + kommunal social investeringsfond + (valbart) utfallsbaserad tjänst

Kommuninvests ramverk visar explicit att låntagaren ofta finansierar social insats via driftbudget/särskilda anslag/sociala investeringsfonder medan lånet finansierar fysisk investering.

Steg-för-steg:

1. Kommun beslutar social hållbarhetsplan och väljer berättigat investeringsprojekt.
2. Finansiera fysisk investering med hållbarhetlänkat lån.
3. Finansiera sociala insatser via driftbudget/social investeringsfond; definiera målgrupp och utfall.
4. Vid behov: upphandla kompletterande social tjänst med utfallsbaserad ersättning (Mall ovan) och integrera mätning.
5. Rapportera användandet av finansieringen (så kallat ”use-of-proceeds”) och sociala resultat enligt ramverk/standard.

Idéburet Offentligt Partnerskap - den nya universallösningen?

Ett relativt enkelt sätt för en kommun eller region att finansiera aktiviteter när den drivs av en eller flera icke-vinstdrivande organisationer är genom idéburet offentligt partnerskap (IOP). Formen har funnits i mer än ett decennium och efter en försiktig start har denna form använts i mer än 1000 fall, enligt Famna.[76] Flera organisationer har fått mer än ett IOP-avtal på samma plats och med geografisk spridning. Lokala brottsofferjourer, Röda Korset och lokala stadsmissioner är de organisationer som ingått flest avtal. Fördelarna med den här formen av samverkan och finansiering är många. IOP framhålls som en modell som gör det möjligt att snabbare ta itu med samhällsutmaningar där det offentliga inte hinner agera lika smidigt. Partnerskapen kan sträcka sig över längre tid, vilket skapar de planeringsförutsättningar som många efterlyser. Samarbetet möjliggör att offentliga och idéburna aktörer utnyttjar varandras styrkor. Och inte minst ses IOP som ett sätt för civilsamhället att få större inflytande i välfärdsutveckling. Men det finns också viss kritik mot att IOP har i vissa fall använts som ett sätt att undvika offentlig upphandling[77] och att partnerskapens utformning och funktion i hög grad påverkas av lokala förutsättningar, politiska prioriteringar samt parternas kunskap och erfarenhet[78].

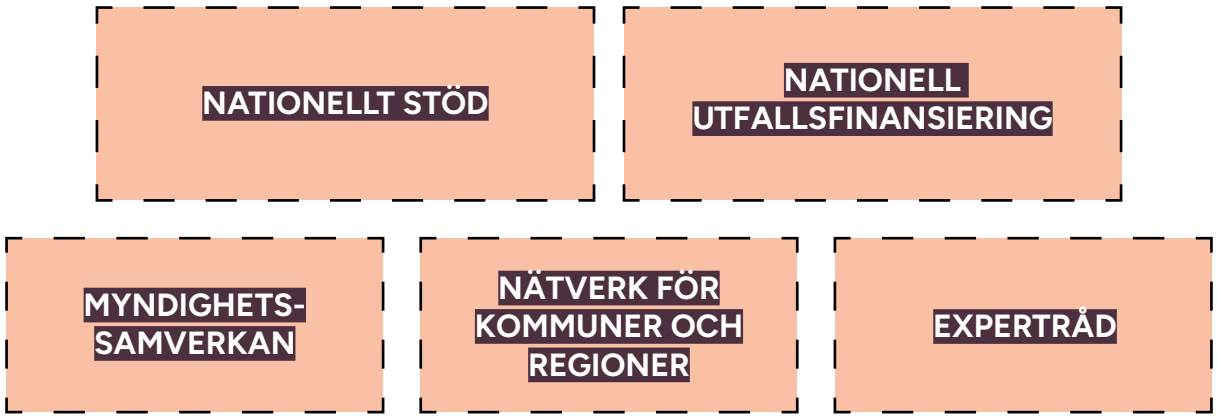
Bland de 501 IOP:erna som beskrivs i Famnas rapport[79] består den största del av etablerade stödinsatser, till exempel brottsofferjourer och kvinnojourer som står för en femtedelen av projekten, nattvandring, härbärgen och annan traditionell socialt stödjande verksamhet. Men det finns även en grupp av mer innovativa projekt. De handlar framför allt om socialt entreprenörskap, medskapande, arbetsintegrerande sociala företag, cirkulära/ delningsekonomiska modeller, digital prevention och nya samverkansformer mellan offentlig sektor och civilsamhället. Ett exempel är Novahuset i Linköping som utvecklat många olika sätt för att informera och nå unga i olika sociala medier och chattgrupper med för att tidigt fånga upp utsatthet för sexuellt våld. De har även fått finansiering från Allmänna arvsfonden.

76 Famna, 2025
77 Karlstads universitet, 2017.
78 Hanson och Persdotter, 2023; Bodirosa och Suljic, 2026
79 Famna, 2025

Ett annat innovativt projekt initierades av Svenska Livräddningssällskapet Göteborg och Ljungskile Folkhögskola som utvecklat en sms-baserad livräddare. Tjänsten är en mobilapp som via Larmcentralen VGR kan lokalisera och aktivera närmaste frivilliga personer med kunskaper i hjärt- och lungräddning till drabbade av misstänkt hjärtstopp.[80]

5.2. Innovativ finansiering - vad väntar framåt?

Innovativa, utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller bör få stöd även på nationell nivå. Det menar även regeringen som 2024 gav Folkhälsomyndigheten och Vinnova i uppdrag att förbereda, utforma och implementera ett långsiktigt nationellt stöd. Uppdraget var relativt brett, riktat till "olika samhällsutmaningar" för att uppnå förbättrade sociala och hälsomässiga utfall.[81] Projektgruppen inledde tre arbetsgrupper som undersöker hur en sådan nationell stödfunktion ska organiseras (inklusive en eventuell statlig utfallsfond eller en nationell social investeringsfond), hur en utfallsfokuserad utlysning skulle kunna ske och vad fokus ska vara, samt en utredning om långsiktiga former för ufallsfinansiering. Syftet är att hantera en del av den problematik som kommuner och regioner erfarit i arbetet med sociala investeringar, men även med privata och filantropiska investerare i åtanke, där det idag är utmanande att få till den risk-avkastningskrav i volymer som krävs för uppskalning och bredare implementation av social innovation.

Figur 2. Folkhälsomyndigheten och Vinnovas förslag till ett "ufallslabb".

Ett flertal myndigheter ska gemensamt fatta beslut om vilken inramning den nationella utfallsfinansieringen ska ha med målet att den första utlysningen ska kunna ske 2028. Det så kallade "utfallslabbet" är tänkt att ha en offentlig basfinansiering för sex års verksamhet, med målet att genomföra minst fem projekt. I en tidigare rapport från MSI som analyserar policyförslag för social innovation i Sverige, konstaterade författarna att stödstrukturerna för innovation förutsattes i uppdraget att de skulle byggas parallellt.[82] Denna fråga har alltså börjat adresseras i projektet, genom att ta upp frågan om vilket nationellt stöd som kan behövas.

Exempel på de sex utfallsområden som Folkhälsomyndigheten beskrivit illustreras i Tabell 2 nedan.

80 https://www.vgregion.se/om-vgr/organisation-och-verksamhet/satsningar-och-samarbeten/smslivraddarprojektet/
81 Regeringskansliet, 2024
82 MSI, 2025

Utfallsområde	Exempel målgrupp	Exempel utfallsmått
Främja positiv social och kognitiv utveckling hos yngre barn	Barn 4–12 år i socioekonomiskt utsatta områden och på skolor med svaga skolresultat	Andel med förbättrad språkutveckling, självreglering, skolresultat
Främja psykisk hälsa och trygga livsvillkor för utsatta ungdomar	Unga 13–16 år, med flertal riskfaktorer och historik inom socialtjänsten, ”placeringsnära”	Andel med minskad förekomst av riskfaktorer, minskat antal placeringsdygn/individ, andel med ökat välbefinnande, andel med gymnasiebehörighet
Inkludering och sysselsättning av Unga som varker arbetar eller studerar (UVAS)	Unga 17–20 år som är identifierade i det kommunala aktivitetsansvaret	Andel i sysselsättning/studier, andel med ökat välbefinnande, andel med minskad psykiska besvär
Inkludering och sysselsättning för unga med psyskiatriska tillstånd	Unga vuxna 21–29 år med psykiatriska tillstånd utan studier och arbete	Andel i sysselsättning/studier, andel med ökat välbefinnande, andel med minskade psykiska besvär, andel med minskad vårdkonsumtion
Tidigt upptäckt, stöd och behandling för barn och unga med depression och ångest	Unga 12–18 år med risk för eller symptom på depression och ångest	Andel med ökat välbefinnande, andel med minskade psykiska besvär, andel med minskad vårdkonsumtion, andel med minskad läkemedelsförskrivning
Hälsofrämjande levnadsvanor hos barn och unga i socioekonomiskt utsatta grupper	Barn och unga 3–16 år i socioekonomiskt utsatta områden och med behov av förbättrad levnadsvanor	Andel med fler aktiva dagar, ökad tid i pulshöjande aktivitet, andel med förbättrade matvanor, andel med ökad livskvalitet, minskad andel med övervikt, minskad andel med obesitas

Tabell 2. Sex utfallsområden med fokus på barn och ungas sociala och hälsomässiga villkor.[83]

Vid denna rapports publikation har projektet hos Folkhälsomyndigheten och Vinnova kommit fram till finansieringsfrågorna fortsättningsvis ska fokuseras på utfallsfinansiering där man ser potential att låta ett antal kommuner och regioner få ansöka om utfallsbaserad statlig finansiering, medan man bedömer att ”för långsiktiga former av en statlig utfallsfond bör ett antal aspekter utredas”.[84] Därmed förlorar ett nationellt utfallslabb höjden i ambition och ansats, när ett viktiga element som förslagits ett flertal gånger av stödorganisationer med bred förankring bland samhällsentreprenörer[85] inte blir av inom överskådlig framtid.

När offentlig sektor vill uppnå vissa sociala resultat och effekter, men inte själva har sätt eller medel att leverera så kan det vara en god idé att samverka och dela risken med privata investerare, visar en rik bank av erfarenheter från nordiska grannländer såväl som andra EU-länder[86]. Investeraren betalar kostnaden för en insats, som exempelvis har upphandlats från en leverantör, och erhåller ersättningen från kommunen, regionen eller staten i efterhand, med ett visst påslag för sin finansieringstjänst. Utfallsfonden[87] erbjuder innovativ finansiering enligt dessa principer och fonden har som mål att göra 80 % av sina investeringar som utfallskontrakt och resterande som aktieinvesteringar.

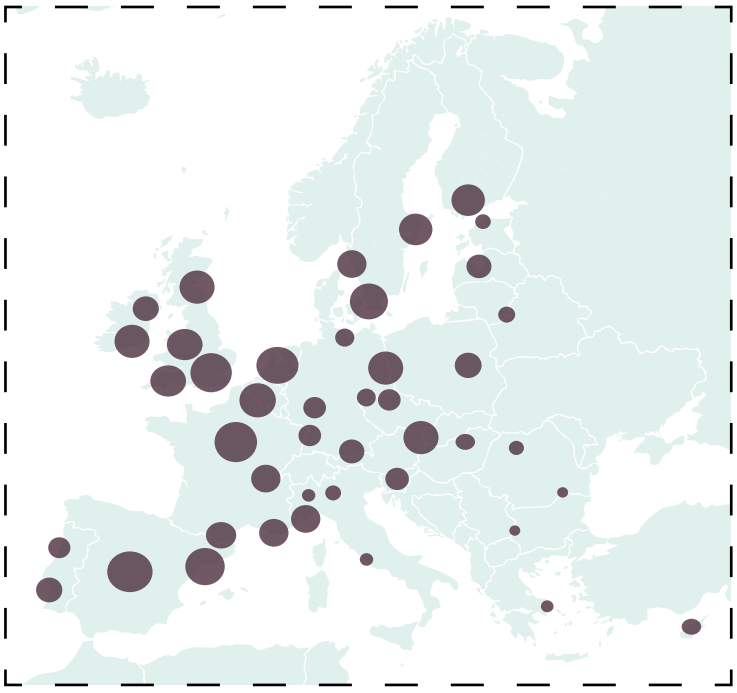
Fondens finansiering bekostar insatserna där motparten (vanligen en kommun) betalar ersättning först när de uppsatta målen uppnås, för exempelvis en överenskommen kvalitets- eller kostnadsutveckling. Nivån på ersättning varierar också. Ju bättre resultat, desto större ersättning.

83 Folkhälsomyndigheten, 2026, sid 13
84 Ibid, sid 21
85 Samhällsentreprenörskap Sverige är en paraplyorganisation som uppstod under ett två-årigt projekt där förutsättningar för tillväxt och främjande av social innovation och socialt företagande kartlades och analyserades av SE Forum, Reach for Change, Impact Invest, Mikrofonden, Linköpings Universitet, Inkludera, Coompanion i Västerbotten, Sopact och Ashoka Nordic med finansiering av Vinnova.
86 Brännvall, R., 2019, 2023; Region Dalarna, 2026, m.fl.
87 www.utfallsfonden.se

Fondens grundare vittnar dock om att processen i realiteten sällan börjat med att kommunen vill agera beställare. Det är oftast fonden som initierat kontakt och erbjudit finansieringslösningen. Fyra resultatbaserade finansieringar gjordes under de första två åren efter att fonden startade, i Söderköping, Härnösand, Gävle och Österåker. Som beskrivits i tidigare avsnitt är mätbarheten och hur resultat ska omsättas i ekonomiska termer de största hindren för att inte fler utfallskontrakt finns i Sverige, vilket fondens förvaltare håller med om. Fonden lägger mycket tid på att arrangera seminarier och individuell rådgivning försöka höja kunskapen om hur utfallskontrakt fungerar och hur även offentliga upphandlingar skulle kunna ha utfallsbaserade ersättningsmodeller, som helhet eller i delar av leverantörskontrakt. Processerna är långa. De ekonomichefer i kommuner som varit med och utformat kontrakten blir ovärderliga referenser för att sprida kunskapen, på en mer kollegial bas. Just ekonomichefen blir oftast den avgörande personen för att avgöra om finansieringsprinciperna kan godkännas, menar Utfallsfonden. Fonden har hittills tagit 100 % av risken i kontrakten för att målen inte uppnås, och kommunerna blir i så fall inte skyldiga att betala något alls för projekten. Men trots det är det förhållandevis få kommuner eller regioner som planerar för nya sociala utfallskontrakt. Erfarenheterna ger kanske också en förklaring till varför inte fler privata investerare följt Utfallsfondens exempel. Framåt ser fonden att de även kommer att erbjuda projektfinansiering i form av vanliga lån, för att finansiera specifika hälsofrämjande projekt för att sänka trösklarna och förenkla modellerna för finansiering.

Digital social innovation

Den i särklass starkaste innovationstrenden, som kan komma att få stor påverkan på hur social innovation kan finansieras, är digitalisering och artificiell intelligens (AI). Särskilt inom vård och omsorg ger digitalisering och användandet av AI upphov till många sociala innovationsprocesser (se praktiskt exempel ”Ersättningsmodeller utvecklas i vården”). Vidden och effekten syns inte än eftersom de kraftfulla verktygen för den här typen av innovation är i sin linda och allt fler utvecklas i exponentiell fart. Eftersom det är en bred trend som påverkar hela samhället öppnar detta även upp för att mer riskvilligt, privat kapital och offentligt kapital satsas i Sverige såväl som övriga Europa[88]. EU identifierade och rankade under några års tid vilka städer i Europa som stödjer digital social innovation eller “tech for good”, som det mer populärt uttrycks. Rankingen baseras på 32 indikatorer, bland annat mångfald och inkludering av personer och aktörer, och vilken finansiering som finns tillgänglig[89]. Av de 60 europeiska städerna som rankats finns flera svenska städer med: Stockholm på plats 4, Malmö på plats 15 och Göteborg på plats 21.

Figur 3. Utvärderingen av hur städer främjar digital social innovation visualiseras genom storleken på bubblorna - ju större, desto bättre (NESTA, 2022)

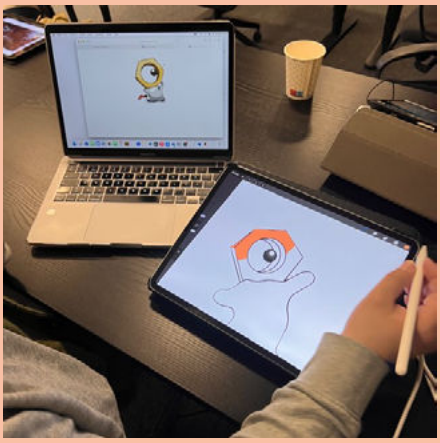
Enligt den här mätningen skiljer sig förutsättningarna i dessa svenska städer ganska mycket. Malmö och Göteborg hamnade högt i rankingen när det gäller finansiering och civilsamhällets deltagande. Stockholm hamnade högt, inte helt oväntat tack vare hög kompetens, men rankade också förhållandevis högt vad gäller inkludering och finansiering.

88 Wright, B., et al (2025), Healthcare Outlook 2026, Pitchbook.
89 https://www.nesta.org.uk/feature/european-digital-social-innovation-index/

AI riskerar dock att skapa ännu större utanförskap bland dem som exempelvis redan står långt ifrån arbetsmarknaden. Enkla, administrativa jobb börjar försvinna. Men även mer kvalificerade jobb. Regeringens första "heltäckande AI-strategi" som presenterades i februari 2026 ska innebära att "AI ska användas och utvecklas för att driva samhällsnytta, hållbar utveckling, konkurrenskraft och innovation"[90]. Den fick snabbt kritik för att inte vara varken heltäckande eller uppbackad av finansiella åtaganden på den nivå som ett transformativt teknikskifte kräver, särskilt inte där ambitionsnivån är att Sverige ska vara ett av världens tio främsta länder inom området.[91] Om utvecklingen inom AI ska vara inkluderande, inte minst med avseende på arbetsmarknaden och kompetensutveckling, är det viktigt att även Svenska ESF-rådet och andra större finansiärer framledes inkluderar i sina projektutlysningar de transformerande aspekterna av den tekniska utvecklingen.

Praktiskt exempel: Digital social innovation genom social franchising

Det sociala företaget Trainstation Sverige arbetar med digital social innovation på ett väldigt handfast sätt. De bygger platser där teknik blir ett verktyg för människors växande, inte ett självändamål. Verksamheten beskrivs som en plats för utforskande, inkludering och utveckling. Målet är att stärka självkänsla, framtidstro och nya färdigheter hos människor som annars lätt hamnar vid sidan av. Kärnan är att digitalisering ska göra fler delaktiga i samhället, inte färre. Själva lärandet bygger på att göra, testa och våga. Trainstations pedagogik både för barn som kommer till fritidsverksamheten eller till personer som är med i kompetenslyft är att alla ska snabbt ska få ett första lyckat resultat. Det handlar om att sänka trösklarna till AI, programmering, 3D-design, VR, musik, film, spel och annan digital produktion. Poängen att nybörjare, barn, vuxna och personer med olika bakgrund ska kunna börja där de är, utifrån sina egna intressen.

Att gå från att vara en passiv konsument till att bli kreatör är att ta makten över sociala medier eller AI, menar grundarna till Trainstation Sverige.

Trainstation hjälper kommuner att starta fysiska hubbar för lärande, innovation och nätverkande. De stöttar kommunerna med pedagogiken, kursutbud och material med samma innehåll och visuella identitet, samt utbildning av handledare. Samtidigt bygger de upp system för uppföljning, så att kommuner kan se vilka som deltar och hur verksamheten utvecklas. Verksamheten började i Vivalla och finns idag på fem platser genom att det standardiserade sättet kan relativt enkelt replikeras, det vill säga som en franchise-modell.

Uppföljningar visar att modellen även starkt bidragit till att nå barn och unga som riskerar att dras in i kriminalitet. Trainstations expansion blev möjlig genom en kombination av kapitaltillskott från Impact Invest och andra privata investerare, och nya offentliga upphandlingar.

90 https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sveriges-ai-strategi/
91 Jeffrey, B., 2026

Upprustning finansierar social innovation inom beredskap och civilt försvar

Den andra trenden, som möjligen har mer tillfällig karaktär än den tekniska omställningen, är fokus på militär upprustning och beredskap. Ett innovationsprogram för civilt försvar startades därför av Myndigheten för civilt försvar (MSB) och Vinnova i januari 2026. Programmet är treårigt, 2026–2028, och den första öppna utlysningen under våren 2026 ska handla om skydd av civilbefolkningen. Det här är ett tydligt tecken på att staten inte bara vill finansiera uppbyggnad av befintliga strukturer, utan också aktivt stimulera nya lösningar. De områden som just nu har starkast finansieringsmedvind är skydd av civilbefolkningen, försörjningsberedskap, kommunal och regional operativ förmåga, cyber och digital resiliens, samt beslutsstöd, övning och samverkan. Det nya är inte bara att mer pengar går till dessa områden, utan att finansieringen i högre grad kopplas till praktisk innovationsförmåga, tvärsektoriell samverkan och lösningar som kan skalas nationellt.

Exempel på forskningsprojekt med syfte att resultera i sociala innovationer:

- **KRAFT – klimat och försörjningsberedskap:** SEI, FOI, KTH och Lunds universitet bygger en forskningsmiljö fram till 2031 för att analysera kaskadeffekter mellan livsmedel, dricksvatten och energi. Här utvecklas metoder som scenarioplanering, modellering och nätverksanalyser för att hantera bristsituationer, redundans, alternativa logistikflöden och strategiska samarbeten. Projektet drivs i samverkan med myndigheter, regioner, kommuner och näringsliv för att säkerställa att forskningen leder till praktiska resultat. Beviljat stöd: 17 miljoner kronor.[92]
- **Virtuell simulering för räddningstjänsten:** Högskolan i Skövde driver ett projekt där virtuella visuella verktyg används för att träna styrkeledare och insatsledare inom räddningstjänsten i scenarier för höjd beredskap och krig. Syftet är att skapa ett nationellt ramverk för kvalitetssäkring av befälskompetens och att komplettera resurskrävande fysiska övningar. Beviljat stöd: cirka 2,4 miljoner kronor.
- **Ledning och samverkan för civilt försvar:** Försvarshögskolan och Myndigheten för civilt försvar bygger en ny forskningsmiljö fram till 2031 om hur ledning, samverkan och styrning faktiskt ska fungera i civilt försvar. Satsningen omfattar totalt 32,5 miljoner kronor, varav 25 miljoner från myndigheten. Projektet jobbar med tre integrerade teman: design av lednings- och samverkanssystem, rättsliga och administrativa strukturer, samt organisatoriska och sociala processer inom civilt försvar.

Flera exempel på nytänkande och metodutveckling i samverkan mellan offentliga aktörer och civilsamhället finns i NODs rapport ”Civilsamhällets roll i den civila beredskapen”.[93]

På cybersäkerhetsområdet används nya finansieringsformer som blandar nationella och europeiska medel. Det svenska centret för koordinering av nationell cybersäkerhet (NCC-SE) beslutade 2024 att finansiera 37 cybersäkerhetsprojekt till ett sammanlagt värde på cirka 21 miljoner kronor, med medel från MSB, Vinnova och EU:s program Digital Europe. De flesta är rent tekniska projekt, även här finns många projekt som arbetar utifrån de principer som kännetecknar den sociala innovationsprocessen. Dels eftersom nya säkerhetslösningar och utbildningar vänder sig till en bredd av olika aktörer, dels för att det behöver byggas nya strukturer och samarbeten i det nya geopolitiska läget. Ett exempel som framför allt riktar sig till unga människor är Okatima, som betecknar sig som ett socialt tech-kollektiv.[94] De har fått finansiering för att utveckla ett spel för att öka kunskapen kring cybersäkerhet och vad de kallar “cyberhygien”. Spelet går under namnet Break the box och är ett portabelt så kallat “Escape room”, där spelarna på ett lekfullt sätt lär sig om cyberhotens allvar. Projektet drivs i samarbete med flera föreningar, däribland Fryshuset Malmö, Kodsport Sverige och en gymnasieskola.

NCC-SE beskriver finansieringen av forskning och innovationsprojekt som ett nytt verktyg, vilket kombinerar EU-finansiering och nationella medel. Det är första gången myndigheten finansiellt stödjer innovation inom det privata näringslivet.

92 ibid
93 Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD), 2025
94 https://okatima.se/

Finansiering genom att "crowdsourca" resurser

Finansiering i ett vidare begrepp handlar om resurser. Som exemplet med Uppsala matråd visade och likaså Karlskogas förstudie, är även icke-monetära resurser viktiga i innovationsprojekt. Många inom civilsamhället utvecklar innovationer som inte kommer att bära sig ekonomiskt, men som samhället ändå har ett värde av att främja. Därför finns fortsatt behov av bidragsfinansiering, av givande och att försöka gemensamt bidra med olika organisationers egna resurser i samverkan. Betydande exempel på finansiering där lönsamhet inte är ett villkor är de Idéburna Offentliga Partnerskapen och på samma sätt är gräsrots- och medlemsfinansierade insatser områden som har stor betydelse och utvecklingspotential. "Crowdfunding" och "crowdsourcing" är begrepp som främst används i den digitala världen för att samla in pengar och resurser, men även är applicerbart på andra sätt. Den första digitala crowdfunding-plattformen kan gott och väl kallas en social innovation, då ArtistShare startade webbsidan utifrån ett behov av att inte bara hitta nya sätt att finansiera musikers skivproduktioner utan att börja förändra affärsmodellerna i musikbranschen där allmänheten inte bara blir konsumenter utan kan ta en mer aktiv roll i vilka produktioner som kan utvecklas[95].

I många länder spelar crowdfunding-plattformar en mycket stor roll för finansiering till innovation och entreprenöriella projekt, inklusive social innovation. I en kartläggning av goda exempel som främjar social innovation, publicerad av EU-kommissionen, lyfts crowdfunding och crowdsourcing som viktiga delar i att ha stärkt finansiering i andra länder.[96] Gräsrotsfinansiering som sker i större skala, där företag eller föreningar med hjälp av digitala plattformar kan lägga upp sina projekt och söka kapital från allmänheten, finns inte i Sverige. Funded by Me var en plattform som initialt riktade sig till en bredd av organisationer, sedan riktade in sig på kommersiella startups. Men efter samgående med Pepins 2021 agerar de numera för ett fåtal utvalda bolag som söker tillväxtkapital, och finansieringen kommer inte längre från en bred allmänhet. Flera företag och föreningar har därmed själv göra crowdfunding-kampanjer med varierande framgång. När en organisation riktar sig till allmänheten i syfte att uppmuntra till en investering (snarare än gåva) blir det en känslig fråga rent juridiskt eftersom allmänheten har rätt till konsumentskydd. Därav behovet av intermediärer som kan fylla funktionen att någon form av granskning sker av de organisationer som söker finansiering och att Finansinspektionens krav är uppfyllda om tillstånd för att verka i finansmarknaden och hur erbjudanden måste utformas.

Föreningen Massvis är en av många som uttryckt en avsaknad av möjligheten till crowdfunding och crowdsourcing. De har använt en internationell plattform, OpenCollective, som ett sätt att göra en utlysning för sociala innovationsprojekt i samarbete med Umeå kommun, som stod för ett mindre bidrag. För ett av projekten, att starta ett kallbad i Umeå, blev plattformen både ett sätt att samla in pengar och att ta betalt för medlemskap och användande av badet. Massvis ser behovet av gräsrotsfinansiering kopplat till stödet att starta och administrera projekt. Baserat på erfarenheterna i Umeå söker de samarbeten med kommuner och regioner för att även kunna ge stöd till personer med en idé eller tidigt innovationsprojekt, som inte är engagerade i en befintlig förening, att organisera sig, och hantera utvecklingsprocessen och ekonomin i projekten.

95 https://en.wikipedia.org/wiki/ArtistShare
96 European Commission, 2019.

6. INNOVATIONSKRAFTEN STÄRKS INOM VÅRD OCH HÄLSA

Även om social innovation inte uttrycks i de svenska regionernas strategier som prioriterade områden i egen kraft, så pågår det mycket innovation inom välfärden som utmärks av den sociala innovationens karaktärsdrag. Sverige är känt som ett land som har hög nivå av vårdinnovation och mycket hög medicinsk kompetens.[97] Innovation blev högre prioriterat i flera regioner efter det att Sveriges Kommuner och Regioner kom överens med regeringen 2023 om att vidareutveckla en individanpassad god och nära vård.[98] För detta behöver sjukvården som helhet genomgå en stor omvandling av sjukvårdens processer, bland annat med att förändra synen på var och hur högspecialiserad vård bedrivs. Den behöver i mycket högre grad levereras där patienterna är. Flera sjukhus runt om i Sverige har startat innovationsprojekt och piloter på detta tema.

Intervjuer med innovationsledare på Karolinska sjukhuset och Södersjukhuset visar hur innovationskapaciteten har stärkts och hur förbättrade processer har gjort det lättare för både externa parter att komma in med innovation i vården, liksom interna idéer som blivit verklighet. Särskilt om en innovatör kan visa att en idé till ny produkt, process eller upplevelse kan visa har utvecklats i samråd med patienter och brukare, så har denne mycket större chans att komma in i vårdens innovationsmiljö, menar innovationsledaren på Södersjukhuset. Kan processerna bli enklare - och därmed snabbare - skulle det bidra till att lösa den stora problematik som finns i att finansiera entreprenörer inom vård och omsorg. Där är det största hindret för att attrahera finansiering de mycket långa innovationsprocesserna och hög osäkerhet kring implementering. Det interna arbetet som nu sker på dessa sjukhus finansieras av olika källor: via samordningsgruppens fond, innovationsfonden i Region Stockholm och vissa projekt av Vinnova. Medfinansiering tas oftast från vårdbudgeten. Innovationsarbetet drivs av ett tydligt vårdbehov, starkt professionsengagemang och nära samverkan mellan offentlig och privat sektor, där finansiering och ersättningsmodeller fortfarande är under utveckling, men där en permanent struktur nu håller på att etableras.

Praktiskt exempel: Ersättningsmodeller under utveckling i vården

Karolinska sjukhuset har under de senaste åren drivit ett innovationsprojekt med målet att möjliggöra avancerad sjukhusvård i patienters hem, som svar på ökade vårdbehov, platsbrist och personalutmaningar. Projektet initierades för cirka tre år sedan av två medarbetare i nära dialog med dåvarande sjukhusdirektören, utifrån insikten att fler patienter kan och bör vårdas hemma med stöd av modern teknik. Inledningsvis bedrevs arbetet som ett pilotprojekt utan särskilt avsatta medel, och mycket av utvecklingsarbetet skedde genom engagemang vid sidan av ordinarie tjänster.

Projektet har haft ett tydligt fokus på att bygga strukturer, checklistor och riskanalyser för att säkerställa patientsäkerhet och god arbetsmiljö. En central del har varit att upphandla en gemensam teknisk plattform för distansmonitorering och medicinteknisk utrustning i hemmet, där patienter kan övervakas i realtid från sjukhuset. Upphandlingen resulterade i ett samarbete mellan Philips som huvudleverantör, Cuviva som plattformsleverantör och Ringme som levererar medicinteknisk utrustning. Plattformen omfattar bland annat EKG-övervakning, blodtrycksmätning och temperaturmätning, vilket möjliggör anpassade lösningar för olika verksamheter.

97 Larisch, LM., et al, 2016
98 SKR, 2023; Denecke K. et al, 2023

En viktig princip har varit att inte låta enskilda kliniker utveckla egna lösningar, utan att skapa en sammanhållen struktur och en stödfunktion som kan stödja olika patientområden inom regionen, berättar projektteamet. Projektet har nu beslutats bli ett permanent verksamhetsområde med särskilt avsatta resurser från sjukhusledningen. Samtidigt har arbetet drivits framåt trots att formella regionala uppdrag och ersättningsmodeller ännu inte varit fullt ut på plats. Initiativet har i stor utsträckning varit professionsdrivet, där vårdpersonalen själva lyft behovet till politiker och beslutsfattare.

Arbetet sker i regional samverkan mellan flera sjukhus i Stockholmsregionen, där upphandling och övergripande struktur hanteras gemensamt, medan varje sjukhus utvecklar egna operativa lösningar. En central fråga har varit samverkan med ASIH (avancerad sjukvård i hemmet), särskilt kring ansvarsfördelning och ersättning. Projektet har identifierat behov av nya samarbetsformer, där sjukhuset behåller det medicinska ansvaret medan hemsjukvården kan bistå med praktiska insatser i hemmet.

Flera patientgrupper har identifierats som särskilt lämpade, exempelvis patienter med behov av långvarig intravenös antibiotika, ortopediska patienter i rehabilitering, äldre med infektioner, samt benmärgstransplanterade patienter som behöver isoleras. Även barnsjukvården har erfarenhet av sjukhusansluten vård i hemmet, vilket fungerat som inspirationskälla för vuxenvården. Projektet har även stött på regulatoriska och logistiska utmaningar, bland annat kring läkemedelshantering i hemmet. Det har inte genomförts någon fullständig hälsoekonomisk utvärdering ännu, även om behovet av detta har identifierats. Diskussioner pågår om ersättningsmodeller och hur sjukhusen ska kompenseras när vård flyttas från slutenvård till hemmet. Ersättningsmodeller är ett av de vanligaste hindren till att nya innovationer inom vården inte implementeras.[99]

Finansieringsmässigt har projektet initialt inte haft särskilda regionala projektmedel, utan främst drivits av sjukhuset självt. Vinnova beviljade projektfinansiering och de företag som deltagit har kapitaliserats främst genom att ägare och privata affärsänglar finansierat utvecklingen i bolagen. Från Cuvivas perspektiv beskriver bolaget hur de utvecklat sin plattform genom en grundlig behovsanalys tillsammans med kommuner och brukare redan 2018, där ett femtiotal personer intervjuades. Plattformen har successivt vidareutvecklats i dialog med användare, exempelvis genom att skapa digitala mötesplatser efter önskemål från personal och brukare. Cuviva betonar vikten av att involvera målgruppen i utvecklingen och att motverka fördomar om äldres tekniska förmåga. Bolaget är fortfarande beroende av externt kapital och befintliga ägare för att finansiera expansion, även om man nu vunnit upphandling i Stockholmsregionen. De har deltagit i flera forsknings- och EU-projekt, samt samarbeten med universitet.

Ett vanligt hinder för att implementera lovande innovation inom sjukvård och social omsorg är att ersättningssystemen förändras långsamt.[100] Det innebär att en innovation inte sällan tar mer än 15 år att implementeras till gagn för större patientgrupper än bara i kliniska studier och piloter.[101] En omfattande del av ersättningar är baserade på fysiska eller digitala besök på en klinik, vilket inte stämmer med vård i hemmet. I vård som utförs av privata och idéburna aktörer är det vanligare med prestationsbaserade ersättningar. Det finns en stor variation i hur regioner idag finansierar vård och hur de tänker sig finansieringen framåt.[102]

Därtill har innovationsupphandlingar varit krångliga och snåriga, jämfört med andra länder.[103] Den långsiktiga finansieringen, bortom politiska mandatperioder, fortsätter att vara en utmaning. Sverige delar denna utmaning med andra länder i Europa, som alla har sina egna system och modeller för vård och omsorg.

99 Vinnova, 2015; Socialstyrelsen, 2019
100 ibid
101 Vinnova, 2015
102 Holmberg. H och Palmqvist. A, 2024
103 Larisch, LM., et al, 2016

Det blir en ond cirkel som gör att privata finansiärer betraktar riskerna som höga i innovativa bolag som vill nå ut i Sverige och Europa. Investerarna uppmanar istället innovatörerna att satsa på den amerikanska marknaden, där mer enhetliga, högre ersättningssystem - och i stor del försäkringsbaserade betalningsmodeller - ökar förutsägbarheten mellan risker och möjlig avkastning.[104] Men det finns investerare av den mer tålmodiga typen som vill satsa på innovation som kommer Sverige till del - och av dem märks inte minst ett par organisationer i civilsamhället som börjat ta initiativ till att bli aktiva investerare.

Praktiska exempel: idéburna aktörer blir själva investerare

Det finns ett fåtal exempel där ideella organisationer med stark egen balansräkning börjat göra direktinvesteringar i social innovation. Ett par exempel är Riksförbundet för Sexuell upplysning (RFSU) och Barncancerfonden.

Barncancerfonden - bidrag och direktinvesteringar

Barncancerfonden investerar i innovation som höjer livskvaliteten för barn med cancer. Foto: Anna Hugosson

Barncancerfonden har som huvudsyfte att finansiera forskning som förbättrar utsikterna för barn som drabbas av cancer. Men fonden ser ett strukturellt glapp mellan forskningsfinansiering och implementering, där innovationer som vuxit fram genom forskningsfinansiering ofta tar lång tid att nå ut i klinisk verksamhet. De menar att befintliga system för finansiering och implementering i många fall inte är utformade så att det går att snabbt ta tillvara ny teknik inom vården. Ur ett barnperspektiv menar fonden att detta är oacceptabelt, eftersom diagnostik och behandling i vissa fall skulle kunna komma patienter till del flera år tidigare. Därför ser de ett ansvar för idéburen sektor att bidra till omställning genom att investera i bolag som kan accelerera utvecklingen.

Beslutet att börja investera föregicks av en cirka ett år lång process där styrelsen utbildades och diskuterade risk, syfte och inriktning. Satsningen är upplagd över tio år med en total ram på 100 miljoner kronor, med årliga begränsningar i hur mycket som kan investeras. Investeringarna görs via ett helägt aktiebolag och ses som ett sätt att på sikt bygga erfarenhet och validera en effektdriven investeringsstrategi.

104 BioStock, 2026

Ambitionen är att denna satsningen ska lägga grunden för att på sikt, tillsammans med andra aktörer, starta en större fond med tydligt barncancerfokus. De vill inte enbart vara passiv kapitalgivare, utan bygga intern kompetens och ha ett aktivt ägande, vilket anses nödvändigt för att attrahera större externa investerare.

Investeringsstrategin omfattar tre huvudkategorier: forskningsnära innovationer med ursprung i Barncancerfondens finansiering, bolag inom life science, samt så kallad health tech med tydlig barncancerrelevans. Den första investeringen är i Nil Medical Vestpack, en så kallad droppväst utvecklad för barn med cancer, som bedömdes ha hög patientnytta, men begränsad kommersiell attraktionskraft för traditionella investerare på grund av ett smalt marknadssegment. Barncancerfonden betonar vikten av att vara tidig och aktiv ägare, med starka rättigheter i aktieägaravtal för att skydda varumärke, etiska principer och målgruppsfokus. De vill kunna påverka att barncancerperspektivet inte urholkas över tid.

Riskhanteringen bygger på aktivt ägande, nära dialog med grundare och strategisk påverkan snarare än hög riskaptit. Samtidigt har de gjort kalkyler som visar att även om ett bolag misslyckas kommersiellt kan den samhälleliga nyttan – till exempel genom att produkten ändå når barn – motivera satsningen. Det finns därmed ett inbyggt ”impact-värde” även vid begränsad finansiell framgång.

Avkastningsmålet ligger i nivå med organisationens övergripande mål för kapitalförvaltningen, vilket innebär att investeringarna ska bära sig ekonomiskt, men betydligt lägre än traditionellt riskkapital. För att lyckas kombinera ekonomisk och social avkastning lyfter de fram flera framgångsfaktorer: tydlig barncancerrelevans, inflytande i bolagen, långsiktighet, samverkan med regioner och akademi samt att mobilisera nätverk och ekosystem kring innovationerna. Sammantaget är ambitionen att genom aktivt och värderingsstyrt ägande påskynda tillgången till innovationer för barn med cancer, samtidigt som kapitalet ska förvaltas ansvarsfullt och hållbart.

RFSU - investeringar via specialiserad fond

RFSU har en lång historik av att driva både kommersiell och ideell verksamhet. Ett överskott från bolag som sålts ledde till att kapitalet placerades i både fonder och i privata bolag, men inte nödvändigtvis med koppling till föreningens ändamål. När en ny placeringspolicy antogs så gav styrelsen i uppdrag till det nya placeringsrådet att två procent ska investeras med koppling till sexuell och reproduktiv hälsa. RFSU:s egen klinik erbjuder rådgivning inom sexuell och reproduktiv hälsa och ser att behovet av specialistkompetens behöver byggas av fler aktörer. Sökandet efter placeringsmöjligheter med den inriktningen visade sig inte helt lätt. Fonder med inriktning på hälsa är främst inriktade på läkemedel. Ett par fonder som investerar i startups inom sexuell hälsa hittades i Nordamerika medan deras europeiska motsvarigheter ibland har med hälsa som en del av flertal olika investeringsområden.

För RFSU var det inte aktuellt att själva göra direktinvesteringar i innovation och startups. Det skulle kräva avsevärt mer resurser och det är en strategi som prövats tidigare med blandat resultat. Strategin är istället att hitta specialisarade samarbetspartners, som kan ge både en social och ekonomisk avkastning.

Impact Invests nystartade sociala tillväxtfond har hälsa som fokus utifrån ett brett folkhälsoperspektiv. RFSU ställde frågan om fonden kunde tänka sig att ta med sexuell hälsa som ett prioriterat område.

Frågan landade väl eftersom Impact Invest såg att det dels finns ett stort antal nordiska entreprenörer att investera i, dels finns det ett stort mervärde inom ett område som behöver tålmodigt och flexibelt kapital, samt att den sociala nyttan är mätbar.

Fler gynekologiska kliniker och ny diagnostik som kopplas till ultraljud är sådana företag som RFSU vill hjälpa till att finansiera. (Foto: Intelligyn)

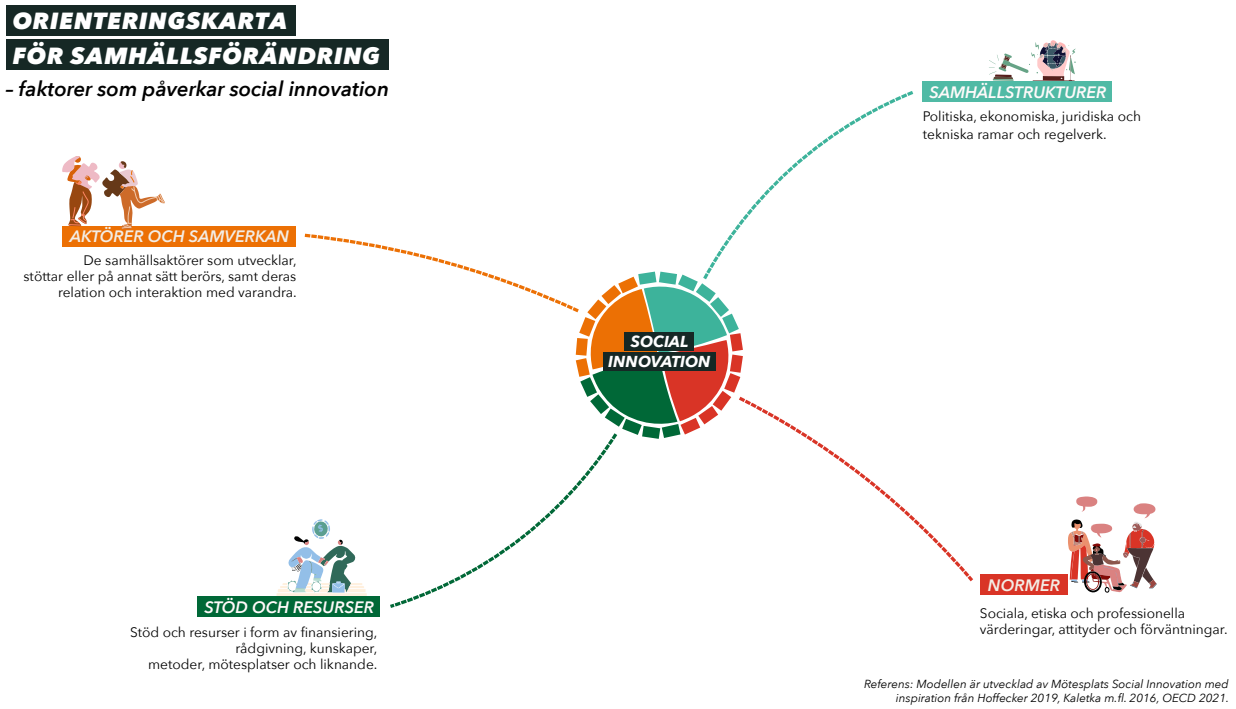
Fonden har satsat på flera unika projekt med hjälp av RFSUs och andra investerares kapital. Ett av dem är Intelligyn, en startup som utvecklat en AI-teknik för ultraljudsdiagnostisering av äggstockscancer. Tekniken, som baseras på forskning från Karolinska Institutet och KTH, har potential att användas både i Sverige och internationellt. Andra exempel på fondens investeringar är Ester Care och EndoGyn som driver vård och rådgivning inom kvinnohälsa.

Att investera hållbart betyder att man måste vara både ansvarsfull och innovativ. Rådet har valt en trygg grundportfölj som RFSU inte behöver lägga så mycket tid på. Då kan föreningen istället ha fokus på de viktiga ändamålsinvesteringarna som bidrar till att göra skillnad runt om i världen, menar RFSU[105], som nyligen beslutat att investera i ytterligare en riskkapitalfond med liknande fokus.

105 RFSU medlemstidning, 2024

7. VAD SKULLE KUNNA FRÄMJA UTVECKLINGEN?

I detta kapitel diskuteras möjligheter och förslag till att fortsätta satsa på att utveckla och bredda nya finansieringsformer för social innovation, utifrån behov i olika skeden av innovationsprocesser. Reflektionerna görs utifrån den orienteringskarta för samhällsförändring som utvecklats av Mötesplats Social Innovation[106].

Figur 4: Orienteringskarta för samhällsförändring (Mötesplats Social Innovation)

7.1. Aktörer och samverkan

Samtliga av de ESF-finansierade förstudierna om innovativ finansiering och andra personer som intervjuats för denna rapport vittnar om att samverkan mellan offentlig sektor, civilsamhälle och näringsliv är nödvändig - men komplex. Olika sektorlogiker, tidsramar, mål och organisationskulturer försvårar gemensamt agerande. I strävan efter att hitta nya former och nya lösningar har dock många som verkar i den sociala ekonomin begränsat sina eftersökningar till samma aktörer som de vanligen brukar prata med och avgränsar möjliga lösningar till relativt snäva områden.

När sociala innovatörer gång på gång erfar svårigheter att skala upp eller replikera sina innovationer är det ett tecken på att svaren måste sökas där erfarenhet finns. Utomlands eller på hemmaplan. På hemmaplan finns ett stort antal organisationer knutna både till akademiska miljöer och till offentliga entreprenörscenter, specialiserade på innovationsledning, affärs- och verksamhetsmodeller, organisationsutveckling och så vidare. Omvänt fanns det få av dem som intervjuats på innovationshubbar som kan svara på vad just social innovation innebär och hur en sådan process kan tillämpas. De sociala aspekterna och kunnandet hos exempelvis civilsamhället skulle i många fall kunna bidra till bättre innovationer hos de innovationshubbar som jobbar med startups eller de som vill få innovation i sina egna miljöer, såsom sjukvården. BizMaker i Västernorrland är ett uppfriskande - men tyvärr väldigt ovanligt - exempel på en organisation som stöttar innovation och entreprenörskap utifrån en inkluderande, bred ansats. Hos dem blandas alla typer av innovatörer. Föreningar är lika välkomna som klassiska startupbolag, vilket är tydligt uttalat i deras olika erbjudanden om innovationsstöd.

106 https://socialinnovation.se/metoder-och-verktyg/orienteringskarta-for-samhallsforandring/

Innovationskapaciteten kan stärkas genom samverkan med organisationer som har stor kompetens och erfarenhet av hur innovationsarbete bedrivs på ett sätt som ökar chansen att kunna realisera och sprida sociala innovationer. Södersjukhuset har exempelvis initierat ett samarbete med flera innovationshubbar och med Handelshögskolan för att bygga ut infrastrukturen för innovationsarbete och följeforskning. En viktig del av det är att utveckla processer och arbetssätt för att förenkla så att även beprövad innovation kan spridas och implementeras i flera regioner och i fler kontexter. Region Halland nämner i sin tillväxtstrategi idéburen sektor som viktig samverkanspartner och även Gävleborg och Uppsala nämner sociala entreprenörer.

Goda metodiska kunskaper för innovation och design av tjänster och processer ökar möjligheten till att lösa utmaningar på innovativa sätt. Hög innovationsnivå i projekt och företag ökar chansen till att attrahera finansiering. Det gäller såväl offentliga som privata finansiärer. Nytänkande måste kännetecknа social innovation och digitaliseringens oerhört snabba utveckling gör kreativa processer mer lättillgängligt och sänker kostnaden dramatiskt. Även främjare av social innovation behöver kunna lära ut de nya metoderna och verktygen för detta, eller sammanföra entreprenörer och intraprenörer med dem som är duktiga på digitala områden.

De entreprenörer som å andra sidan har en plats på svenska tekniskt inriktade inkubatorer har ofta begränsade kontaktytor mot etablerade organisationer och företag, där de skulle kunna få med fler kunder, patienter och brukare. Idéburen sektor skulle kunna få in mer innovation om de öppnade upp för att aktivt samarbeta med innovatörer och startups.

7.2. Samhällsstrukturer

I de dokument där regioner och en del av de ESF-finansierade förstudierna har skrivningar om finansiering och kapital sammanfattas tre "lager" av styrning:

Ramen för finansiering och resursmobilisering. Västernorrland utgör i det närmaste ett undantag när deras strategi beskriver explicit hur strategin relaterar till regionala utvecklingsmedel (anslag 1:1), EU-fonder och samfinansiering. Detta är en tydligare beskrivning av vilken finansiering som behövs och hur den ska användas för att främja innovation, än rena ambitionstexter om kapital som finns i majoriteten av regionernas strategier.

Kapital som möjliggörare i innovationssystemet. Norrbotten formulerar kapitaltillgång som en tillväxtförutsättning i innovationssammanhang men utan att precisera vad de konkreta behoven är. Entreprenörer och "internationella kapitalet samlas i Norrbotten" 2030[107] men det finns inga åtgärder eller förslag som beskriver hur det ska se utan det förutsätts ske indirekt när innovation och forskningsmiljöer främjas. Västerbotten går ett steg längre och uttrycker behovet av god kapitalförsörjning i hela länet i ett avsnitt om företagsutveckling och nya livskraftiga företag. Men fortsättning i förslag till åtgärder och prioriteringar saknas. Avsaknad av konkret handlingsplan och aktiviteter för att få exempelvis investerare, som är koncentrerade till storstäderna, att upptäcka vilken innovation som sker är särskilt uppenbara i de regioner som representerar landsbygd. Efterfrågan på en eller flera nationella fonder där medel avsätts framför allt för uppskalning och spridning av social innovation fortsätter att vara obesvarad. Produktivitetskommissionen, som är namnet på en statlig utredning som resulterade i en mycket omfattande rapport 2025, pekar på att det offentliga kapitalet som finns till för att investera i innovation och företagande genom riskkapital och lån "bör inriktas mot områden där privat finansiering underleverar".[108] Privat kapitalmarknad fungerar förhållandevis väl och det offentliga bör rikta in sig på marknadsmisslyckanden som särskilt drabbar företag i vissa branscher som inte anses lika "heta" för privat riskkapital, liksom att se till att komma till rätta med snedfördelningen av kapital mellan manliga och kvinnliga innovatörer och företagare.

Kapital som något som attraheras via samverkan och efterfrågan. Västra Götaland lyfter att offentlig–privat samverkan kan attrahera kompetenser och kapital för utveckling och produktion. Östergötland kopplar dessutom kapitalförsörjning till en kedja från inkubation till tillväxt, och pekar ut innovationsupphandling som ett verktyg.

107 Region Norrbotten, 2021; Regional utvecklingsstrategi Norrbotten 2030, sid 4
108 SOU 2025:96, sid 267

Projekt som i Region Dalarna hjälper strategin att bli mycket mer konkret: att specifikt sätta fingret på hur finansieringen ser ut för olika typer av lokala företag och hur den kan förbättras gör det möjligt att gå från mycket övergripande strategidokument till att se vilka typer av kapital som kan stimulera vilka typer av innovationer.

Ett viktigt delresultat är att flera strategier i urvalet beskriver "kapital" och "stöd" men utan att namnge eller precisera instrument som lån, garantier, riskkapitalfonder, affärsänglar eller crowdfunding. I praktiken skapar det en risk att finansieringsfrågan blir ett "underförstått behov" snarare än en styrbar åtgärdsportfölj, särskilt för uppskalning av innovation. Slutsatsen blir att samhällsstrukturer ofta saknar sammanhållen styrning och handlingsplaner för finansiering till innovation generellt, och till social innovation än mer. Det skulle vara lämpligt att inkludera finansiering för social innovation i de forskningsmiljöer som jobbar med hållbarhet och finansiering, som exempelvis Sustainable Finance Lab, som är ett samarbete mellan flera universitet. Flera av forskningsprojekt knutna till detta labb berör regionalpolitiska strukturer, innovation i lokalsamhällen och jobbar inte minst med förflyttningen mot en mer hållbar finansmarknad.

7.3. Normer

De sociala, etiska och professionella värderingar, attityder och förväntningar som påverkar de sociala innovatörerna i de undersökta ESF-projekten varierar oerhört. Men inte bara utifrån externa intressenter utan även inifrån. Intervjumaterialet och projektrapporter ger många exempel på att det finns attityder och förväntningar internt i många organisationer som är mycket låga och direkt negativa för möjligheten att få ny eller fortsatt finansiering: "finansieringen minskar till civilsamhället", "vi måste ständigt bevisa oss", "vi har självpåtagna hinder", "svårt att gå från ord till handling". Det är svårt för många att förhålla sig till samhällets dominerande norm när det gäller riskvillig finansiering, som manifesteras i att vinstdrivande bolag och lönsamhetsbaserade idéer prioriteras i kapitalförsörjningen – även när det gäller offentligt kapital. Den värdedrivna identiteten hos socialt eller klimat/ miljömässigt inriktade företagen begränsar deras tillgång till extern finansiering avsevärt, konstaterar flera tidigare studier[109], främst för att de tolkas som felaktigt anpassade till den privata investerarens uppfattning om en ekonomiskt hållbar finansieringsmöjlighet. Dessutom kategoriseras de som utanför ramen för konventionella finansieringsramverk och praxis. Data från aktiviteten i den privata finanseringsmarknaden i Europa tyder dock på en viss normförskjutning i positiv riktning, i alla fall för dem som verkar inom vård- och hälsosektorn[110].

En annan gruppering i det varierade materialet från projekt och andra som intervjuats för denna rapport är de som sett att deras utforskande - och envishet - ger resultat; de ingår ny samverkan och får nya avtal. Självförtroendet stärks: "Socialt ansvar resonerade väl i näringslivet", "det blev ju en win-win för alla, när vi fick ett bättre kassaflöde och de (fastighetsägaren) får en hyresgäst som lyfter värdet i området". Att lyfta det egna värdet, visa på effekter (både ekonomiska, sociala och miljömässiga) är grundläggande för att få innovativa idéer finansierade. Vägen dit är snirklig och besvärlig många gånger, bestående effekter tar lång tid att mäta. Med de utfallsbaserade och impact-länkade finansieringar som börjat ske, skapas förutsättningar för att ändra på normerna om värdet av att satsa på social innovation.

Det offentliga kapitalet styrs av politiska beslut och policy, som i sin tur präglas av normer. Utan förändrade policy som utvecklats i dialog mellan myndigheter (framför allt på EU-nivå) och finansmarknadens aktörer skulle framväxten av exempelvis hållbara obligationer inte vuxit fram i den omfattning som nu finns. Men sociala och miljömässiga risker anses inte vara "materiella" för de flesta investerare[111]. Hållbara investeringar sker därför fortfarande utifrån ett helt frivilligt åtagande. Normer vidmakthåller frikopplingen mellan finansiella och "icke-finansiella" risker i finansiella riskramverk.[112] De är en central anledning till social utestängning, genom att snedvrida vem som får tillgång till kapital på finansmarknaderna.

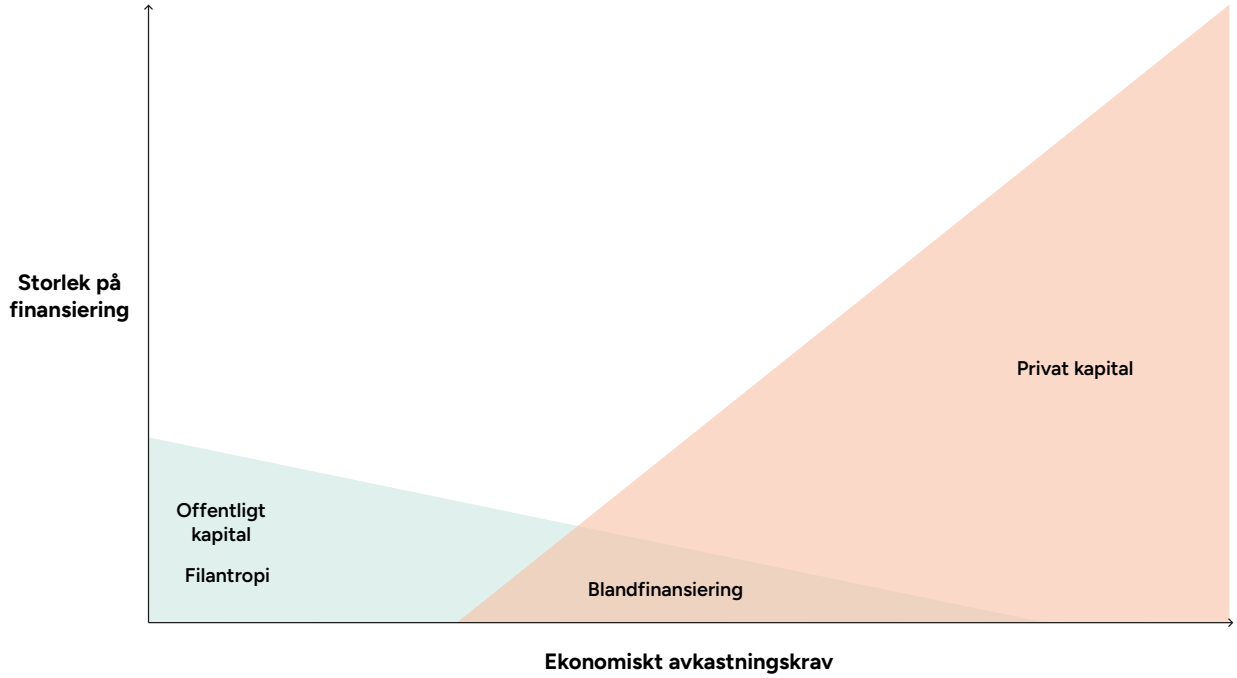
Ett större engagemang i att ta fram ny policy och prioriteringar för organisationer med ansvar för kapitalförsörjning krävs således för det kapital som ska stärka den sociala innovationsförmågan och samhällsentreprenörskap inom fler områden än det som råkar ha investerares intresse för stunden.

109 Brännvall, R., 2024; Hällerstrand, L., 2024
110 Picthbook, 2025
111 Crona, B. et al, 2021
112 Sjåfjell, B., 2018

7.4. Stöd och resurser

Med fler resultatbaserade investeringsmodeller, som inte bara tar hänsyn till den ekonomiska förtjänsten, så skulle det öka chansen att mer kapital riktas till social innovation och social hållbarhet. Investerarkollektivet behöver utbildas för att bryta normerna som styr allokeringen av kapital. Men det finns också andra saker som påverkar investeringsviljan. Hög innovationshöjd är en mycket viktig faktor för att attrahera privat, såväl som offentligt kapital, som diskuterades ovan. Riskdelning är den tredje faktorn, där framför allt offentliga och filantropiska aktörer spelar en avgörande roll, såsom inom blandfinansiering.

Blandfinansiering är, som beskrevs i kapitel 4, ett strategiskt tillvägagångsätt där både offentligt och filantropiskt kapital skulle kunna få mer katalytisk effekt. Genom att analysera både vilken potential ett projekt eller en organisation har och vilka ekonomiska hinder och förutsättningar som finns, så skulle det vara möjligt att identifiera var blandfinansiering har potential. De ekonomiska hindren ska vara av en tillfällig natur, så att lösningarna som finansieras blir ekonomiskt hållbara i längden. Det handlar alltså inte om att ge bidrag och sedan hoppas på att privata investerare eller banker blir intresserade. Det behöver vara en koordinerad process där olika finansieringar bestäms vid samma tidpunkt, helst sammanhållna i gemensamma strukturer och ibland med gemensamma avtal.

Figur 5. Blandfinansiering uppstår när finansiärer med olika krav och mål kan samverka för att möjliggöra en finansiering som varje enskild aktör inte skulle kunna genomföra på egen hand.

En något enklare modell för att öka investeringar inom specifika samhällsutmaningar är så kallade "challenge funds". Det är en fond som beviljar finansiering - oftast i form av bidrag - till dem som föreslår bästa möjliga lösning på ett samhällsproblem. De utvecklades för att sänka risken för social innovation och locka in andra finansiärer, helst privata investerare.[113] Sidas har under ett decennium använt sig av Challenge Fund-modellen på egen hand och i samarbete med större internationella givare. I fonden "Innovation Against Poverty" bjöd de in alla typer av entreprenörer att söka finansiering för att utveckla innovativa sätt att minska fattigdom, öka tillgång till rent vatten eller klimatvänlig energiförsörjning. De som bedömdes ha mest nyskapande och trovärdig idé fick stöd för tester eller implementering. Med ett krav om medfinansiering har den typen av innovationsfonder bidragit till att ett stort antal entreprenörer senare fått blandfinansiering och kunnat sprida innovationerna.

113 https://www.sida.se/en/for-partners/private-sector/challenge-funds

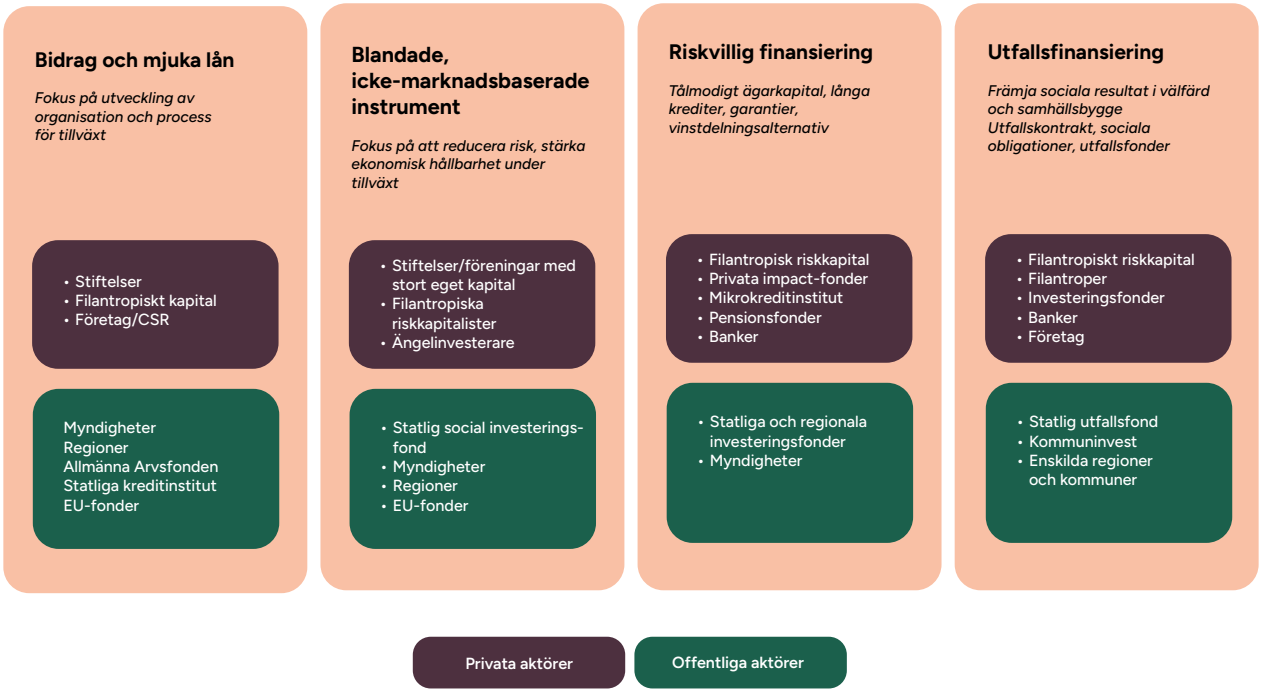
En Challenge Fund skulle kunna vara en modell för en svensk social innovationsfond som med offentliga medel specifikt riktar sig till några utvalda områden, där det finns hög potential för samhällsvinster och där den traditionella kapitalförsörjningen inte fungerar. Modellen har goda chanser att fungera väl för både nya och etablerade entreprenörer i olika organisationsformer.

Vinnova bör utvärdera vad integrationen av social innovation i ordinarie verksamhet fått för effekter och vad skulle innovation kunna uppmuntras mer, inte minst i etablerade företag. Myndigheten bör överväga att stödja främjarna av social innovation och uppskalning av socialt entreprenörskap för långvarigt verksamhetsstöd på samma sätt som inkubatorer och science parks. Myndigheten bör göra utlysningar frikopplade från associationsformer i möjligaste mån, för att följa principer för öppen innovation, samt vara varsam när kriterier uttrycks kring lönsamhetsaspekter för att undvika diskriminering.

Både RFSU och Barncancerfonden som går i frontlinjen för att investera en del av sitt kapital i sina ändamål visar också att det finns ett antal sociala innovatörer i civilsamhället som själv sitter på betydande finansiella resurser. Istället för att anförtro allt sitt kapital till traditionella fondförvaltare, kan förändrade placeringsinstruktioner allokera en (mindre) del till den typ av ändamål som de verkar för.

8. AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Vi börjar se exempel växa fram med nya finansiärer som är villiga att ta en del av den risk det innebär att investera i social innovation. Delar av en social finansmarknad börjar växa fram i: fler hållbarhetsobligationer, initiativet under Folkhälsomyndigheten och Vinnova för att kunna styra offentlig finansiering i välfärden mot önskade effekter, och privata impact-fonder, utgör de tydligaste tecken på formaliserade strukturer som börjat visa tidiga resultat i att öka finansieringen av social innovation eller lägger viktig grund för framtiden. Bidragsfinansieringen har troligen inte minskat i total volym eftersom Allmänna arvsfondens medel, liksom antal beviljade projekt, ökat när bristen på utlysningar från Tillväxtverket och Vinnova uppstått. Däremot är villkoren för bidragen annorlunda och är inte längre fokuserade på innovation, vilket kanske förklarar att antalet sociala innovationsprojekt är ganska lågt. Postkodlotteriets Stiftelse blir därmed den enskilt största finansiären av social innovation i tidigt skede. De hållbarhetsobligationer och hållbarhetslänkade lån som kommit de senaste åren är ett mycket viktigt steg för att öka implementering av social innovation. I förhållande till gröna obligationer och lån, där investerares efterfrågan och aptit är mycket stor, står de för en ytterst liten del och är snarare intressanta som modeller.

Figur 6. En finansmarknad som bättre tillfredsställer behov och möjligheter att skala upp social innovation skulle behöva inrymma mer flexibilitet och nytänkande hos både offentliga och privata finansiärer.

Offentliga aktörer, både på nationell och regional nivå, har möjligheter att på ett mer strukturerat och genomtänkt sätt verka för att kapital kommer kompetenta, värdeutvecklande sociala innovatörer till del. Sverige har med andra ord en relativt god tillgång på bidrag och ”mjuk” finansiering, men har mindre kapital som passar specifikt för social innovation för spridning och tillväxt. Som inspiration och vägledning kan mycket återvinnas från andra länder (exempelvis Portugal och Storbritannien) men mycket kan anpassas med hjälp av lite kreativitet och nytänkande, som till exempel att använda fler typer av låneinstrument där villkor kopplas till faktiska sociala eller miljömässiga resultat, utmaningsfonder eller utbyten av tjänster och expertis.

En av näringspolitikens viktigaste uppgifter är att i möjligaste mån undanröja hinder för företagens tillväxt och att höja andelen tillväxtföretag. Näringsdepartementet bör förtydliga av instruktioner till myndigheter med ansvar för kapitalförsörjning (framför allt Almi, Tillväxtverket, Saminvest) i regleringsbrev med särskilda satsningar och förtydliga allmänna instruktioner att för att främja kapital och stöd till aktörer som har potential att lösa viktiga samhällsutmaningar, särskilt med de med socialt fokus eftersom marknaden har svårare att lyckas lösa den ekvationen i skeden präglade av hög risk. Innovativa finansieringslösningar som ger fler typer av organisationer att kapital i blandfinansieringsmodeller, eller mer enkla impact-länkade krediter och garantier kan bli katalytiska i att uppmuntra mer privat kapital till uppskalning av samhällsviktiga innovationer. Likaså skulle finansdepartementet med sitt ansvar för en fungerande finansmarknad verka för att en social finansieringsmarknad kan byggas upp, och ta ett bredare grepp kring hur existerande marknadsaktörer kan bidra på olika sätt.

Allmänna Arvsfonden skulle kunna vara den organisation som får uppdraget från regeringen att se till att en nationell social investeringsfond etableras. En fördel är organisationens förståelse för civilsamhällets behov och förmåga att bedöma ansökningar kopplade till mål för sociala resultat. Därtill bör den kompletteras med kompetens om entreprenörskap, privat företagande och förståelse för förutsättningar om vad som ökar chansen för lyckade implementeringar av sociala innovationer.

9. REFERENSER

ACT, Svenska Kyrkan (2020), Blandfinansiering - på jakt efter rätt plats. Svensk sammanfattning av Blended finance: Finding its right place, https://www.svenskakyrkan.se/filer/Blandfinasiering_p%C3%A5%20jakt%20efter%20r%C3%A4tt%20plats_svensk_sammanfattning.pdf

Alexius, S. och Furusten, S. (red.) (2019), Managing hybrid organizations: governance, professionalism and regulation. Cham: Palgrave Macmillan.

Allmänna Arvsfonden (2025), Verksamhetsberättelse 2024, inklusive bilagor.

Allmänna Arvsfonden (2024), Verksamhetsberättelse 2023, inklusive bilagor.

Balkfors, A., Bokström, T. och Salonen, T. (2019/2020), Med framtiden för sig – en ESO-rapport om sociala investeringar. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), Finansdepartementet.

BioStock (2026), AI - to do or die? Panel debate at MedTech Summit 2026, https://biostock.se/event/medtech-summit-2026/

Brännvall, R. (2018), 'They are so damn grateful.' A longitudinal study of how postcolonial attitudes influence the innovation process in social ventures. Doktorsavhandling, Kungliga Tekniska högskolan.

Brännvall, R. och Åshuvud, L. (2019), Att investera för bättre resultat i offentlig välfärd. Rapport framtagen för Upphandlingsmyndigheten.

Brännvall, R. (2023), Kapitalförsörjning som fungerar för fler. Entreprenörskapsforum.

Bodens kommun (2025), Slutrapport Värden.

Cajaiba-Santana, G. (2014), Social innovation: moving the field forward: a conceptual framework. Technol. Forecast. Soc. Change 82, 42–51.

Convergence (2019), The State of Blended Finance 2019. Convergence.

Cooperrider, D. L. och Pasmore, W. A. (1991), Global Social Change: A New Agenda for Social Science?, Human Relations, 44, 1037–55.

Crona, B., Eriksson, K., Lerpold, L., Malmström, M., Sanctuary, M. och Sandberg, J. (2021), Transforming toward sustainability through financial markets: Four challenges and how to turn them into opportunities. One Earth, 4(5), 599-601.

Denecke, K., May, R., Borycki, E. M. och Kushniruk, A. W. (2023), Digital health as an enabler for hospital@home: A rising trend or just a vision? Front Public Health, 11, 1-12.

Dowling, E. (2017), In the wake of austerity: Social impact bonds and the financialisation of the welfare state. New Political Economy, 22(3), 294–310.

European Commission (2019), Digital Social Innovation Ideas Bank - An Inspirational Guide for Local Governments.

Ekholm, D. och Jonsson R. (2022), Sociala investeringar: Perspektiv och arbetssätt för hållbar välfärd? I Hermelin, B. (red.), Kommunerna och hållbar utveckling - Demokrati, välfärd och lokal utveckling, Linköpings universitet, sid 99-115.

Famna (2025), 501 lösningar - Hur vi möter samhällsutmaningar med IOP, idéburet offentligt partnerskap, https://www.famna.org/wp-content/uploads/2025/02/rapport-501_losningar_famna.pdf

Folkhälsomyndigheten (2026), Delredovisning av regeringsuppdrag S2024/01659.

Geels, F. W. (2002), Technological transitions as evolutionary reconfiguration processes. Research Policy, 31(8–9), 1257–1274.

Hansson, E. och Persdotter, M. (2023), Volatilt samförstånd: Hjälporganisationers erfarenheter av idéburet offentligt partnerskap i deras arbete med utsatta EU-medborgare. Socialmedicinsk tidskrift, 100(6), 810–821.

Holmberg, H. och Palmqvist, A. (2023), Finansiella förutsättningar för Hospital at home. Examensarbete, Kungliga Tekniska Högskolan.

Howaldt, J. och Schwarz, M. (2010), Social Innovation: Concepts, Research Fields and International Trends, Sozialforschungsstelle Dortmund, TU Dortmund.

Hällerstrand, L. (2024), Sustainable Ventures And External Financing: Empirical Insights On The Financing Access Gap. Doktorsavhandling, Luleå tekniska universitet.

Höchstädter, A. och Scheck, B. (2015), What's in a Name: An Analysis of Impact Investing Understandings by Academics and Practitioners. Journal of Business Ethics, 132(2), 449–475.

Jeffrey, B. (2026), Världstoppen nås inte med fluffiga ord. Kommentar Svenska Dagbladet, 23 februari, https://www.svd.se/a/Exa3oj/sveriges-ai-strategi-saknar-satsningarna-som-utlovas

Johansson, P. och Åström, U. (2025), Slutrapport förstudie - Innovativ investeringsfond för social inkludering, Region Norrbotten och Luleå Kommun, dnr 24-009-S13.

Karlskoga kommun (2026), Slutrapport Innovationskraft Karlskoga, dnr 24-009-S09.

Karlstads universitet (2017), Samarbete kring ensamkommande flyktingbarn banar väg för nya grepp i välfärden, https://www.kau.se/hs/nyheter/samarbete-kring-ensamkommande-flyktingbarn-banar-vag-nya-grepp-i-valfarden

Kommuninvest (2025a), Effektmätning av lån för social hållbarhet 2024.

Kommuninvest (2025b), Financing that promotes sustainability throughout Sweden. Investor presentation, March 2025.

Kungälvs kommun (2025), Innovativa finansieringsformer, dnr 24-009-S02.

ICMA (2018), Riktlinjer för hålblarhetsobligationer (SBG), https://www.icmagroup.org/assets/documents/Regulatory/Green-Bonds/Translations/2018/Swedish-SBG_2018-06.pdf

Larisch, LM., Amer-Wåhlin, I. och Hidefjäll, P. (2016), Understanding healthcare innovation systems: the Stockholm region case. I: Journal of Health Organization and Management, 30(8), 1221–1241.

Lindberg, M. (2021), Social innovation i civilsamhällets organisationer - kunskapsöversikt och policyrekommendationer, Entreprenörskapsforum.

Lindeberg, S. (2014), Sociala investeringar. Socialmedicinsk Tidskrift, 91(3), 206–210.

Loorbach, D. (2010), Transition management for sustainable development. Governance, 23(1), 161-183.

Bodirosa, M., och Suljic, E. (2026), Idéburna offentliga partnerskap-Möjligheter och utmaningar i samverkan mellan kommun och idéburna organisationer. Masteruppsats, Göteborgs universitet.

Murray, R., Caulier-Grice, J. och Mulgan, G. (2010), The Open Book of Social Innovation. NESTA.

Myndigheten för civilt försvar (2025a), Robust elförsörjning i krig – förberedelser och effekter, https://forskning.msb.se/sok-i-forskningsbanken/2025/ukraina---robust-elforsorjning-i-krig--forberedelser-och-effekter/

Myndigheten för civilt försvar (2025b), Virtuell simulering för att stärka räddningstjänstens förmåga vid höjd beredskap, https://forskning.msb.se/sok-i-forskningsbanken/2025/kvalitetssakring-av-befal-inom-civilt-forsvar-med-stod-av-virtual-reality/

Myndigheten för civilt försvar (2025c), Ny forskningsmiljö om klimat och försörjningsberedskap https://forskning.msb.se/sok-i-forskningsbanken/2025/klimatanpassad-resiliens-och-forsorjningsberedskap-i-sverige-kraft/

Mötesplats Social Innovation (2021), European Social Enterprise Monitor - en delrapport från Sverige (2021), https://socialinnovation.se/publications/european-social-enterprise-monitor-en-delrapport-fran-sverige/

Mötesplats Social Innovation (2024), European Social Enterprise Monitor - en delrapport från Sverige (2023-2024), https://socialinnovation.se/publications/european-social-enterprise-monitor-2023-2024-en-delrapport-fran-sverige/

Mötesplats Social Innovation (2025), Policykartläggning för social innovation, Rapport av Ramböll.

Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD) (2025), Civilsamhällets roll i den civila beredskapen - Framgångsfaktorer och exempel på samverkan mellan idéburna och offentliga aktörer.

NESTA (2019), Digital Social Innovation Index, https://www.nesta.org.uk/feature/european-digital-social-innovation-index/

Nicholls, A. (2010), The institutionalization of social investment. Journal of Social Entrepreneurship, 1(2), 70-100.

Nicholls, A., Simon, J. och Gabriel, M. (2015), New Frontiers in Social Innovation Research. Palgrave Macmillan.

Nilsson, I. och Wadeskog, A. (2013), Trygghetens värde – sociala risker ur ett ekonomiskt perspektiv. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm.

Nordea (2026), Vad är obligationer och hur fungerar de? https://www.nordea.se/privat/produkter/spara-investera/aktier/obligationer.html

North, D. (1990), Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press.

OECD (2018), Making Blended Finance Work for the Sustainable Development Goals. OECD Publishing.

PwC (2024), Blandfinansiering - Nya finansieringsmöjligheter för stora idéburna sociala projekt i Europa och Sverige.

Qureshi, I., Pan, S. L. och Zheng, Y. (2021), Digital social innovation: An overview and research framework. Information Systems Journal, 31(5), 647–671.

Regeringen (2021), Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden. Regeringsproposition 2020/2021:139.

Regeringen, Finansdepartementet (2026), Sveriges första heltäckande AI-strategi ska ge en topp tio-placering. Pressmeddelande: https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2026/02/sveriges-forsta-heltackande-ai-strategi-ska-ge-en-topp-tio-placering/

Region Blekinge (2021), Växtplats Blekinge. Regional utvecklingsstrategi, https://regionblekinge.se/download/18.62e4ef9517f448628856962b/1648199178185/V%C3%A4xtplats%20Blekinge%20-%20regional%20utvecklingsstrategi%202022.pdf

Region Dalarna (2022), Dalastrategin 2030, https://www.regiondalarna.se/verksamhet/regional-utveckling/dalastrategin/

Region Dalarna (2025), Slutrapport Dalarna Fungerande social finansieringsmarknad i Dalarna, dnr 24-009-S11.

Region Gotland (2022), Finansieringsplan för hållbar regional utveckling, ärendenr RS 2021/450.

Region Gävleborg (2020), Regional utvecklingsstrategi, https://www.regiongavleborg.se/globalassets/regional-utveckling/om-regional-utveckling/regional-utvecklingsstrategi/regional-utvecklingsstrategi-gavleborg-2020-2030.pdf

Region Jämtland Härjedalen (2025), Regional utvecklingsstrategi Jämtlands län 2050, https://diariet.regionjh.se/diariet/files/6f79a045-4059-4a6e-bb93-fc8b4db1375b.pdf

Region Jönköping (2025), Regional utvecklingsstrategi 2026 - 2035, https://www.rjl.se/globalassets/rjl/regional-utveckling/filer/regional-utvecklingsstrategi_inlaga_web_rev_tillg.pdf

Region Kalmar (2021), Klimat att växa i. Strategi för Kalmar län 2030, dnr 2016/191-100.

Region Kronoborg (2025), Framtidens Kronoborg i världen 2025- 2035, https://www.regionkronoberg.se/globalassets/rus/ny-rus/framtidens-kronoberg-i-varlden-regional-utvecklingsstrategi-2025_2035-tillganglighetsanpassad.pdf

Region Norrbotten (2021), Regional utvecklingsstrategi Norrbotten 2030, https://utvecklanorrbotten.se/media/aj2km14r/regional-utvecklingsstrategi-norrbotten-2030_webb-utskrift-a4.pdf

Region Norrbotten (2025), Slutrapport LTU Business - Investeringfond för social inkludering, dnr 24-009-S13.

Region Stockholm (2023), Lovande resultat efter två år med hälsoobligation, https://www.regionstockholm.se/nyheter/2023/10/lovande-resultat-efter-tva-ar-med-halsoobligation/

Region Stockholm (2025), RUFS 2050 - regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, https://www.regionstockholm.se/4a88f4/siteassets/om-region-stockholm/om-region-stockholm/styrande-dokument/regional-utveckling/regional-utvecklingsplan-for-stockholm-rufs-2050.pdf

Region Skåne (2024), Det öppna Skåne. Regional utvecklingsstrategi för Skåne, https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer/regional-utvecklingsstrategi-for-skane.pdf

Region Sörmland (2022), Sörmlands regionala utvecklingsstrategi, https://utvecklasormland.se/globalassets/filer/regional-utvecklingsstrategi/sormlands-regionala-utvecklingsstrategi-2022.pdf

Region Uppsala (2025), Regional utvecklngsstrategi i Uppsala län 2026-2029, https://opengov.360online.com/Meetings/regionuppsala/File/Details/1378274.PDF?fileName=Regional+utvecklingsstrategi+2026%E2%80%932029&fileSize=6542902

Region Värmland (2025), Värmlandsstrategin 2040, https://varmland.se/varmlandsstrategin

Region Västerbotten (2020), Regional utvecklingsstrategi 2020–2030, https://regionvasterbotten.se/naringsliv-och-samhallsbyggnad/regional-utvecklingsstrategi

Region Västernorrland (2020), Regional utvecklingsstrategi för Västernorrland 2020–2030, https://www.rvn.se/globalassets/_rvn/utveckla-vasternorrland/regional-utvecklingsstrategi/ett-vasternorrland-agenda-2030-251119.pdf

Region Västmanland (2022), Tillsammans för ett livskraftigt Västmanland - Regional utvecklingsstrategi 2030 (utblick 2050), https://regionvastmanland.se/globalassets/regional-utveckling/blandade-dokument/tillsammans-for-ett-livskraftigt-vastmanland-rus-2030.pdf

Region Västra Götaland (2021), Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030, https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs10001-385633856-18/native/Regional%20utvecklingsstrategi%20f%C3%B6r%20V%C3%A4stra%20G%C3%B6taland%202021%E2%80%932030.pdf

Region Östergötland (2022/2024), Utvecklingsstrategi för Östergötland (version baserad på antagen 2022, aktualiserad 2024), https://utveckling.regionostergotland.se/download/18.62e80d0719afd169bdfd6e/1765371884738/Utvecklingsstrategi%20f%C3%B6r%20%C3%96sterg%C3%B6tland.pdf

RISE (2022), Nationell utfallsfinansiering och stöd för tvärsektoriella och tidiga insatser För bättre användning av offentliga medel till nytta för individ och samhälle, https://www.ri.se/sites/default/files/2025-04/22.05%20SHIC%20SKR%20Fo%CC%88rstudie%20nationell%20utfallsfinansiering.pdf

Rosenman, E. (2019), The geographies of social finance: Poverty regulation through the 'invisible heart' of markets. Progress in Human Geography, 43(1), 141–162.

Samhällsentreprenörskap Sverige (2022), Framtidsagendan.

Scott, W. R. (2014), Institutions and Organizations. Sage Publications.

Sjåfjell, B. (2018), Beyond climate risk: integrating sustainability into the duties of the corporate board Deakin Law Review, 23, 41-61.

SKR (2023c), Överenskommelse om en god och nära vård, https://extra.skr.se/download/18.71b542201784abfbf7a63954/1617271724383/1-2021-WEBB-OK-God-och-nara-vard.pdf

SNS (2015), Sociala investeringsfonder i Sverige – reformidé, implementering och resultat. Stockholm: SNS Förlag.

Socialstyrelsen (2025), Välfärdsteknik, https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/e-halsa/valfardsteknik/

Statens Offentliga Utredningar (2019), Idéburet offentligt partnerskap. En vägledning. SOU: 2019:56.

Statens Offentliga Utredningar (2025), Fler möjligheter till ökat välstånd. Produktivitetskommissionen. SOU: 2025:96.

Tengqivst, A., Lindberg, M. och López, G-K. (2022), Ekosystem för social innovation i Sverige Förutsättningar och utmaningar i främjandet av social innovation i Sverige. Mötesplats Social Innovation, https://socialinnovation.se/app/uploads/2026/05/Ekosystem_kartlaggning.pdf

Tillväxtverket (2025), Regionalfondens bidrag till utveckling i Östra Mellansverige 2024, https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/publikationer/publikationer2025/regionalfondensbidragtillutvecklingiostra-mellansverige2024.11441.html

Tillväxtverket (2026), EU-fonder, https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/omtillvaxtverket/eufonder.2994.html

UN Global Compact (2019), Scaling Finance for the Sustainable Development Goals - Foreign Direct Investment, Financial Intermediation and Public-Private Partnerships, https://d306pr3pise04h.cloudfront.net/docs/publications%2FScaling-SDG-Finance.pdf

Vinnova (2015), Ersättningssystem för innovation i vård och omsorg - En studie av åtta projekt som utvecklar nya ersättningsmodeller, Rapport VR 2015:08.

von Essen, J. (red.) (2019), Det svenska civilsamhället – en introduktion. Stockholm: Idealistas.

Wallace, E., Tao, Y., Aribodor, O. B., Zhu, Z., Borbón, A., Halpaap, B, Chakhame, B. M., Jacob, E. C., Ahmed, F., Francis, J. M., Septiawan, K. G., Mawuli, K., Mutisya, L., Putri Ekasari, M., Azugo, N. O., Fourie, T., Ruiz, A. S., Alger, J., Mier, A. R., Tang, W., Aidoo-Frimpong, G., Nanono, J., Montealto, J. J. A., Ezezika, O., Kåks, P., Shan, W., Mier-Alpano, J. D., Marley, G., Chen, E. och Tucker, J. D. (2026), Global learning opportunities within social innovation in health (GLOWS): A modified Delphi process to identify and pilot core competencies for learning. PLoS One 21(1): e0339359.

Westley, F., Antadze, N., Riddell, D. J., Robinson, K. och Geobey, S. (2014), Five configurations for scaling up social innovation. Journal of Applied Behavioral Science, 50(3), 234–260.

Wright, B., DeGagne, A., Riccio, B. och Zerchner, B. (2025), Healthcare Outlook 2026, Pitchbook, https://pitchbook.com/news/reports/2026-healthcare-outlook

Medfinansierat av Europeiska unionen.

De åsikter och ståndpunkter som uttrycks här är dock enbart författarens/författarnas egna och återspeglar inte nödvändigtvis Europeiska unionens eller Europeiska socialfondens ståndpunkt. Varken Europeiska unionen eller bidragsmyndigheten kan hållas ansvariga för dessa.

BiRDS
Boosting Initiatives & Resources to Develop Social innovation

Co-funded by the European Union

Social Innovation Initiative

avise

MINISTERIO DE DERECHOS SOCIALES, CONSUMO Y AGENDA 2030
SECRETARÍA DE ESTADO DE DERECHOS SOCIALES
IMSERSO

Portugal SOCIAL INNOVATION

AD&C
Agência para o Desenvolvimento e Coesão, I.P.

MALMÖ UNIVERSITY

FORUM FOR SOCIAL INNOVATION SWEDEN